

OPINIA națională

Revistă săptămânală de informație, opinie și idei de larg interes național, editată de FUNDAȚIA "ROMÂNIA DE MĂINE"

OPINIA PUBLICĂ, DEMOCRAȚIA ȘI STATUL DE DREPT SCHIMBĂRILE SOCIALE ȘI PĂRERILE OAMENILOR

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

Abordând anterior problema dificultății de a se conveni asupra unei definiții a opiniei publice ca fenomen tot mai dinamic - altfel spus **factor de schimbare** în lumea de azi - am schițat o largă diversitate de interpretări. Ar putea fi citați în continuare mulți autori dar, cum nu de bilanțuri școlare este nevoie, prezintă importanță înțelegerea faptului că între afirmarea diverselor curente de opinie publică (sau a unei opinii generale, relativ comune) și intensitatea schimbărilor sociale există o

relație vie, organică, de intercondiționare. Au sesizat asemenea relație și unele din rapoartele Clubului de la Roma iar între ele, cu o mai penetrantă acuitate, cel intitulat "Prima revoluție globală. O strategie pentru supraviețuirea lumii", menționat în articolul anterior. Autorii acestui Raport, Alexander King și Bertrand Schneider, constată că în societatea umană "situațiile în schimbare, mai ales cele care decurg din soluționarea problemelor din trecut, crează noi dificultăți care, ca de obicei, interacționează.

(Continuare în pag. 6)

O RESTITUIRE IMPERIOS NECESARĂ LIMBA LATINĂ ÎN ȘCOALĂ

Acad. RADU P. VOINEA

Titlul acestui articol ar putea crea nedumerire, formația mea intelectuală fiind inginerescă, deci în domeniul denumit uneori al științelor pozitive. Și totuși nu este nimic nefiresc dacă se ține seama că în anii '30, când am urmat cursurile liceului "Frații Buzești" din Craiova, am studiat în cadrul secției reale - accentuez al secției reale - timp de 5 ani limba latină, începând, bineînțeles, cu cunoștințe de gramatică și continuând, în anii superiori, cu studiul unor opere celebre printre care "De bello Gallico" a lui Iulius Caesar, "De coniuratione Catilinae" a marelui orator Marcus Iulius Cicero, "Ab Urbe condita libri" a lui Titus Livius și învățând să scandez hexametria din "Metamorphoses" și pentametria din "Tristia Pontica" ai poetului latin al iubirilor gingașe, Publius Ovidius Naso. Colegii mei de la secția literară a liceului au studiat, bineînțeles, și operele altor autori latini: Quintus Horatius Flaccus, Publius Vergilius Maro. Îmi amintesc și astăzi cu plăcere de orele de limba latină la care am avut șansa unor profesori minunați dintre care aș aminti pe Alexandru Teodorescu și pe Gheorghe Nencescu. Una dintre marile mele satisfacții spirituale este să-l vizitez din când în când pe fostul meu profesor Gheorghe Nencescu, care păstrează încă tinerețea spirituală de odinioară, în ciuda vârstei înaintate, și să-l ascult vorbindu-mi despre antichitatea greco-romană.

Astăzi în liceele din țara noastră - nu mă refer la cele de istorie-filologie - se predau mult prea puține lecții de limba latină.

Nici nu se dispune de un număr corespunzător de cadre didactice pregătite pentru a preda această limbă. Să nu uităm că înainte de 1989 se acordau la Universitatea din București pentru specialitatea "limba latină" doar 10 locuri, din 2 în 2 ani. În aceste condiții cursul de limba latină prevăzut în clasa a opta a Școlii Generale este predat adesea de profesoara de limba română, care, uneori, folosește orele prevăzute în program pentru a completa pe cele de limba română, practică justificată de faptul că limba română este una din disciplinele ce se cer la examenul de treaptă.

Este regretabil că această situație se întâlnește într-o țară ca România, în care poporul este de origine latină. Sunt țări care nu au nimic comun cu originea latină și la care această disciplină se bucură de mai multă atenție. Să nu uităm că vreme de mai bine de o mie de ani latina medievală a fost limba universală. Lucrările științifice erau redactate în limba latină. Principala operă a lui Newton, apărută în 1687, se intitula "Philosophiae Naturalis Principia Mathematica".

Învățarea limbii latine este un minunat exercițiu care dezvoltă calitățile intelectuale, judecata logică, disciplinează gândirea, stimulează imaginația. A traduce din limba latină nu înseamnă, pur și simplu, a înlocui un cuvânt latin cu unul românesc pe care-l poți găsi în dicționar; înseamnă mult mai mult, înseamnă a gândi.

(Continuare în pag. 6)

PLEDOARIE PENTRU EPONIME

Acad. ȘTEFAN MILCU

Termenul folosit derivă din cuvântul grecesc "eponimos" care înseamnă nume. Într-un text sau expunere orală, eponimul desemnează denumirea unui popor, țări, instituții, pe autorul unei descoperiri sau personaj. În știința contemporană există tendința de a le elimina, îndeosebi datorită calculatorului care a impus o simplificare a nomenclaturii mai cu seamă în științele naturii și în tehnologie. A contribuit la această situație și numărul considerabil, în continuă multiplicare, al publicațiilor și descoperirilor.

Ne putem întreba dacă nefolosirea eponimelor nu afectează ținuta morală și mai ales situarea istorică a unei descoperiri.

Citarea eponimelor contribuie și la evidențierea evoluției cunoașterii fenomenelor. Conceptul fecund al evoluției obligă citarea autorilor și opere prin care s-a realizat, de la Lamark la Darwin și la neodarwinismul contemporan. Numeroase situații asemănătoare pot fi arătate.

Necitarea eponimelor are consecințe negative îndeosebi în manualele și tratatele utilizate în învățământ, în care necitarea eponimelor induce în eroare situarea descoperirilor și conceptelor ce pot fi atribuite eronat autorului ce a redactat materialul. Pe lângă abaterea morală implicată se generează și o informare incorectă.

Cu toate dificultățile întâmpinate la întocmirea bibliografiei unui studiu sau lecții cu o motivare multiplă s-au propus diferite procedee de corectare cu o validare discutabilă.

Cea mai inacceptabilă este absența bibliografiei, adnotată în final, cu accesibilitate la autor. O variantă mai puțin criticabilă, dacă este corect redactată, o constituie situarea bibliografiei sub termenul de "selectivă". În aceste cazuri ne putem întreba ce criterii au fost folosite pentru a realiza selectarea lucrărilor? Nu rareori apare o dominanță a lucrărilor personale, dacă există.

Este o eroare să considerăm bibliografia unui studiu în care eponimele sunt prezente ca un capitol formal al textului. În realitate, bibliografia este tot atât de semnificativă ca și metodele folosite într-o cercetare, descoperire sau experiment pentru că, corect redactată, conform rezultatelor și concluziilor, sporește calitatea unei contribuții personale sau de prelucrare a unor date cunoscute.

Aceste recomandări nu sunt ușor de realizat din cauza numărului considerabil de publicații și a gradului de accesibilitate la un fond de documentare. Organizarea internațională a centrelor de documentare, la care se poate apela, rezolvă această situație.

Evident, că elaborarea unei bibliografii și citarea eponimelor impun o selectare prioritară a lucrărilor și autorilor ce au deschis fronturi originale în cercetare și au adus contribuții la progresul științei și culturii. În acest fel se evită necitarea clasicii unui domeniu, așa cum putem constata frecvent dispariția din literatură și din citate a fondatorilor unor discipline sau descoperiri fundamentale care au făcut să progreseze cunoașterea fenomenelor și înțelegerea lor.

**GEORGE
ENESCU
la
Academia
Română**

de prof univ. LIVIU BRUMARIU

pag. 8

În acest număr,
articole de:

Acad. ION COTEANU

• Cum să fie un termen
tehnic-științific?

pag. 2

Acad. ANGHEL N. RUGINĂ

• Teoria și practica economică
în epoca de tranziție și după.

pag. 3

COLEGIILE REVISTEI "OPINIA NAȚIONALĂ"

Colegiul pentru reformă și relansarea economiei naționale:

- Acad. Alexandru Bărlădeanu
- Acad. Anghel Rugină
- Acad. N.N. Constantinescu
- Acad. David Davidescu
- Prof. dr. Constantin Ionete
- Prof. dr. Ivanciu Nicolae-Văleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Zanfir
- Prof. dr. Mircea Druc
- Prof. dr. Alexandru Albu
- Prof. dr. Mihai Părăluță
- Prof. dr. Gheorghe Zaman
- Prof. dr. Petre Mălcomete
- Prof. dr. Gheorghe Răboacă

Colegiul pentru problemele științei și învățământului:

- Acad. Ștefan Milcu
- Acad. Radu Voinea
- Acad. Ștefan Pascu
- Acad. Ion Coteanu
- Acad. Cristofor Simionescu
- Acad. Ștefan I. Ștefănescu
- Prof. dr. Liviu Maior
- Prof. dr. Grigore Brâncuș
- Prof. dr. Emil Tocaci
- Prof. dr. doc. Grigore Posea
- Prof. dr. Gheorghe Secară
- Prof. dr. g-ral (rez.) Emil Mihuleac
- Prof. dr. Ion Popescu-Argeșel

Colegiul pentru problemele culturii și artei:

- Acad. Eugen Simion
- Radu Beligan
- Grigore Vieru
- Paul Everac
- Dinu Sărau
- Prof. dr. Ion Dodu Bălan
- Prof. dr. Victor Giuleanu
- Prof. dr. doc. Alexandru Tănase

Colegiul pentru ideea națională și socială în România:

- Prof. dr. Aurelian Bondrea
- Prof. dr. Mitropolit Antonie Plămădeală
- Prof. dr. Ioan Scurtu
- Adrian Păunescu
- Prof. dr. Ion Rebedeu
- Prof. dr. Ion Popescu

- Prof. dr. Gheorghe Cazan
- Prof. dr. Ion Tudosescu
- Prof. dr. Tiberiu Nicola
- Prof. dr. Virgil Constantinescu

Colegiul pentru doctrine politice și probleme ale relațiilor internaționale:

- Valentin Lipatti
- Prof. dr. Florea Dudiță
- Prof. dr. Mircea Nicolaescu
- Prof. dr. Marin Voiculescu
- Ion Mărgineanu
- Dan Lăzărescu
- Prof. dr. Ion Zară
- Prof. dr. Constantin Mecu
- Prof. dr. Marin Nedelea
- Prof. dr. Constantin Vlad

Colegiul pentru problemele sănătății și protecției sociale:

- Acad. Nicolae Cajal
- Acad. Constantin Bălăceanu-Stolnici
- G-ral dr. Gheorghe Niculescu - membru de onoare al Academiei Române

- Prof. dr. doc. Iulian Mincu
- Prof. dr. doc. Victor Ciobanu
- Prof. dr. Caius Traian Dragomir
- Prof. dr. Andrei Firică
- Prof. dr. Dorin Sarafoleanu
- Prof. dr. Ioan Pop D. Popa
- Prof. dr. Ștefan Costea
- Prof. dr. Mihai Dumitrescu

Colegiul pentru problemele justiției, statului de drept și democrației:

- Acad. Valentin Georgescu
- Acad. Ion Filipescu
- Prof. dr. Vasile Giunea
- Prof. dr. Antonie Iorgovan
- Prof. dr. Adam Popescu
- Prof. dr. Nicolae Popa
- Prof. dr. Ion Neagu
- Prof. dr. Andrei Popescu
- Prof. dr. Ionel Cloșcă
- Prof. dr. Mihai Merfea
- Prof. dr. Mircea Stroia

Director:

Prof. dr. AURELIAN BONDREA

ȘANSA SOLIDARITĂȚII ÎNTRU CREAȚIE

Ușor ar putea Academia Română să ofere întregii noastre națiuni un exemplu de solidaritate morală și de consecvență întru creație. Mai ales că tocmai prin demersurile sale consacrate acestui scop, așadar tocmai prin însumarea și direcționarea eforturilor creatoare către obiective de fond și de perspectivă, Academia Română își poate demonstra concret calitatea de cea mai înaltă autoritate științifică și culturală a țării, poate aspira la un prestigiu fără precedent. Iar prima condiție a acestei reușite ar fi ca, odată cu redobândirea statutului ei de factor autonom, Academia Română să se debaraseze de toate acele stereotipii și prejudecăți ale trecutului, în virtutea cărora membrii săi sunt împărțiți, atât de artificial uneori, între "vechi" și "noi", cu introducerea unor restricții și interdicții de neînțeles într-un climat superior academic. În fond, singurul criteriu după care s-ar conveni să fie concepută și desfășurată întreaga activitate academică românească este **supremația valorii** și cum această valoare nu. întotdeauna ascultă de vârstă, cu atât mai mult nu ține ea seama de anumite-conjuncturi formale, în baza cărora nemuritorii noștri sunt astăzi etichetați, ba uneori chiar blamați, în fel și chip. De ce să uităm că dacă unele valori reprezentative ale științei și culturii românești au fost alese în trecut, în organisme asupra cărora, cel mai adesea, n-aveau nici o influență, cum nici acestea n-aveau asupra lor, faptul ca atare a fost posibil tocmai în virtutea caracterului reprezentativ, științific și cultural, al acestor personalități?

Cui poate folosi o asemenea sursă de suspiciune și dezunire, de risipire a eforturilor creatoare, mai ales în vremea de față, când țara are nevoie urgentă tocmai de îngemănarea tuturor factorilor de creație care să-i redea încrederea în forțele proprii și, drept urmare, în supremația valorii?

Asemenea întrebări, însoțite de unele răspunsuri optimiste, a prilejuit recenta conferință de presă, prima inițiativă de acest fel a noii conduceri a Academiei Române. Toate proiectele și intențiile comunicate cu acest prilej sunt, în fond, argumente implicite în favoarea solidarității creatoare de care vorbeam. Proiectarea studiilor fundamentale, referitoare la **România în milenul al treilea și prioritățile viitorilor zece ani, Cultura românească, naștere și perspective, Motivațiile tineretului român** etc. reclamă, firesc, aportul creator al tuturor cercetătorilor, fără altă diferențiere decât cea rezultată din aplicarea principiului "omul potrivit la locul potrivit". Același comandament se impune și în cazul proiectatei conferințe internaționale: **"România și românii în știința contemporană"**, pentru care se prevede participarea a circa 250 savanți români de pretutindeni și a 50 de savanți străini care au colaborat cu românii sau au folosit rezultatele cercetării românești. Din această perspectivă mi s-au părut relevante răspunsurile celor aleși în Biroul Prezidiului Academiei Române și îndeosebi intervenția d-lui acad. **Eugen Simion**, vicepreședinte al Academiei, care a vorbit despre obligația esențială a Academiei față de spiritualitatea românească, față de recuperarea valorilor românești de pretutindeni. Cu atât mai mult cu cât unitatea spirituală a culturii române constituie baza

"MULTE DULCE ȘI FRUMOASĂ..." (XIII) CUM SĂ FIE UN TERMEN TEHNICO-ȘTIINȚIFIC?

Acad. ION COTEAU

Poate că una dintre cele mai acute și mai delicate probleme din domeniul tehnicii și al științei o constituie în momentul de față stabilirea și adoptarea termenilor de specialitate care trebuie recunoscuți ca atare și folosiți în consecință de cei interesați. Lucrul acesta nu este deloc simplu. Nu este simplu, înainte de toate fiindcă cei interesați nu se află la același nivel de cunoștințe. Una este, de exemplu, terminologia inginerului și, într-o oarecare măsură, alta a meșterului, respectiv a muncitorilor care urmează să ducă la îndeplinire ce li se cere. Din această diferență decurge - între altele - necesitatea de "a traduce" sau, mai bine spus, de "a transpune" termenii din limbajul riguros al teoreticianului într-unul mai puțin riguros al executanților, căci gradul de pregătire profesională este însoțit și de deosebiri de limbaj. El duce adesea la "popularizarea" terminologiei și, inevitabil, la folosirea ei aproximativă. Astfel, de îndată ce unei "răceli" banale i se zice viroză, termenul viroză, devenind popular, capătă o semnificație mult prea îngustă și are nevoie de specificări, de exemplu, de pulmonară.

O ilustrare a efectelor popularizării ne-o oferă numele automobilului. "Căruța de sine umblătoare" a fost numită automobil prin îmbinarea lui auto "de sine" și mobil "mișcător", respectiv "umblător". După ce a fost fabricat în serie, de la o vreme a început să i se zică doar auto, a doua parte (mobil) fiind socotită ca ceva de la sine înțeles. Treptat, au apărut apoi autocamion, autocisternă, autocar, autodubă, autotransport, autogară și altele, chiar autobuz, o curiozitate din punctul de vedere al formei, un "amestec" între auto și bus, pronunțat la noi **buz**, de fapt, terminația de ablativ a adjectivului latin *omnis*, cu înțelesul de "tot". Acest ablativ a fost întrebuițat și singur spre a desemna un automobil pentru toată lumea, cum se și spunea nu de mult: "călătorim cu omnibuzul". S-a ajuns apoi și la **troleibuz**, de data aceasta -buz a "înghițit" nu numai pe auto, ci și pe omni- deși troleibuzul nu se mișcă independent, ci împins de electricitate.

După cum auto a fost identificat cu automobil, tot astfel, în alt domeniu însă, nume proprii ale persoanelor care au făcut descoperiri importante au fost trecute asupra descoperirii înseși. De aceea se spune că cineva suferă de **parchinson**, o formă de paralizie descrisă acum mai bine de un secol de medicul englez James Parkinson, și nu: "suferă de paralizia descrisă de Parkinson". Voltul își trage numele de la Alessandro Volta, amperul de la André Marie Ampère, ohmul de la Georg Simon Ohm, fizician german etc.

Se produc, așadar, largiri și îngustări ale înțelesului inițial al unor termeni de specialitate. O ilustrare la fel de concludentă o oferă **grafie**. În grecește, de unde a pătruns în limbile de cultură, direct sau prin latină, el însemna "scriere", **ortografia**, de exemplu, denumind scrierea considerată corectă sau, mai exact spus, redarea cuvintelor după anumite reguli convenționale prin litere și semne (accente etc.). **Grafie** implica însă și ideea "descriere", cum rezultă din numele **geografiei**. Dar pentru a face o descriere, trebuie să se analizeze în prealabil obiectul în cauză. De aceea, ca parte finală a unor cuvinte compuse, **grafie** presupune că "scrierea" a fost precedată de un studiu, ceea ce se recunoaște ușor în compuse ca **etnografie**, **hidrografie** etc., chiar și în **cartografie**, unde **grafie** înseamnă reprezentare prin desen. O hartă nu este însă un desen oarecare, ci unul rezultat din studii prealabil amănunțit a ceea ce este cartografiat.

În **litografie**, **stenografie**, **dactilografie**, substantivul **grafie** dă naștere la alte înțelesuri, căci **litografie** nu înseamnă scrierea, nici descrierea, nici studiul pietrei (litos), ci reproducerea unor schițe desenate pe piatră de calcar după care se face apoi imprimarea. **Dactilografie** nu este nici scrierea pe degete, nici descrierea degetelor, ci fo-

losirea lor pentru imprimare la mașina de scris. În **stenografie**, prima parte (**steno**) are sensul de ceva cuprins într-un spațiu grafic redus ca întindere. Rapiditatea stenografiei este doar urmarea utilizării unor semne prin care se redau concentrate silabele, terminațiile cuvintelor etc.

Ca termen tehnic, **grafie** se mișcă așadar între înțelesurile "scriere, descriere, studiu". Și mai evident apare acest lucru în **monografie**, unde **mono-** este egal cu ideea de "un, unic, unitar", **monografia** denumind în principiu descrierea sau studiul unei unități, indiferent din ce domeniu.

Idealul este însă ca un termen tehnic să trimeată la ceva definit cu precizie. Într-un articol referitor la terminologia anatomică din antichitate, prof. dr. V. Ranga observă că din opera lui Galenus reiese că "denumirile formațiilor anatomiche se dădeau (...) după asemănarea lor cu obiectele din jur" și ilustrează acest fapt între altele cu numele osului **coccis**, formă de genitiv **coccyx**, care însemna în latină "cuc, pasăre". Denumirea se datorează asemănării dintre extremitatea osului numit **sacrum** cu un cioc de cuc. Însuși **sacrum**, formația osoasă care se articulează cu oasele iliace, poartă un nume surprinzător la prima vedere, căci el înseamnă (os) **sacru** "dedicat zeilor", datorită evident sacrificiilor religioase ale vremii. Și mai interesant este faptul că anatomistii noștri numesc un fascicul de fibre musculare ale inimii **cravată elvețiană**, în timp ce unii străini îi zic fasciculului lui **Schweitzer**. (V. Ranga, **Nomenclatura anatomică internațională în "Viața medicală"**, XXVII, 9, 1980, pag. 389 ș.u.). Denumirea **cravata elvețiană** este mai expresivă, dar devine incomodă într-o discuție științifică dacă lipsește din nomenclatura interlocaților.

Unui termen tehnico-științific i se cere, în principiu, să îndeplinească, după părerea noastră, următoarele patru condiții: 1) să aibă un înțeles clar și, dacă se poate, numai unul; 2) să fie încadrat într-o nomenclatură bine determinată și unanim acceptată; 3) să aibă, dacă e posibil, aceeași formă în limbile de largă circulație și 4) să fie nu prea greu de transpus în limbajul mediu al celor aflați în situația de a-l utiliza.

Aceste condiții presupun însă nu numai o permanentă revizuire a nomenclaturilor, fie și numai parțială, ci și elaborarea de dicționare sau de glossare terminologice, a căror utilitate reiese ușor din cea de la patra condiție. Ar mai fi de văzut totodată și dacă nu este util să se fixeze în cadrul fiecărei nomenclaturi un **fond lexical general** și, paralel cu el, descrierea procedurilor de formare de noi termeni prin derivație, prin compunere sau și prin una și prin cealaltă.

PREZENȚE PESTE HOTARE

CU DRAGOSTE DE NEAM

Pasionat de istoria românilor, cea adevărată, domnul Iosif Constantin Drăgan, președintele Centrului UNESCO din Milano, nu refuză nici un prilej de a putea vorbi despre trecutul unui popor considerat mic dar cu mari contribuții la istoria Europei.

Recent, a fost invitat să vorbească despre cartea sa intitulată "Dal Paese di Dracula" la Verona, la Castelvecchio.

În fața unui public de elită, pornind de la cele douăzeci de orașe din lume cu numele de Lugoj, derivat din latinul **Lucus Fagi**, domnul Drăgan a parcurs întreaga evoluție a populației poposită între Dunăre și Carpați, de la primii indo-europeni sau, după o denumire mai recentă, euro-indieni până la traci, considerați de Herodot populul cel mai viteaz, strămoșii popoarelor europene a căror componentă etnică s-a desăvârșit în urma cuceririlor romane și barbare (slavi, mongoli). Prin această incursiune istorică au fost puse în valoare obârșia europeană a poporului român, latinitatea sa și, mai ales, eforturile

depuse de-a lungul existenței sale pentru a nu fi rupt de Roma, un nume pe care-l regăsim în numele țării, România, tocmai pentru a reaminti celorlalte popoare originea sa latină. Referindu-se la Dracula, personajul inventat de irlandezul Bram Stoker și devenit carismatic prin numeroasele interpretări cinematografice mai vechi și mai noi, domnul Drăgan a desprins din ireal, prin argumente concrete istorice, adevăratul "vampir", mai precis contesa maghiară Elisabeta Bathory care, între anii 1600-1611, obișnuia să se "îmbăieze" în sângele fecioarelor pe care le ademenea la castelul său din Cseythe. Vorbind despre Vlad Țepeș, personajul ales de Stoker pentru a șoca mai mult fantezia morbidă a publicului, atribuindu-i caracteristicile unui "Iliac vampir", el a prezentat importanța acestui domnitor în lupta împotriva pericolului otoman în Europa și ordinea pe care, prin metode crude dar eficiente, reușise să o instaureze în țară.

Pentru publicul numeros prezent în sala vechiului castel renașcentist, interpretarea istoriei poporului român, făcută cu multă vervă dar și cu multe remarcări personale, bazate pe studii aprofundate și pe o bogată experiență de viață, a deschis noi orizonturi și, mai ales, a suscitat curiozitatea de a vizita țara noastră.

TEORIA ȘI PRACTICA ECONOMICĂ ÎN EPOCA DE TRANZIȚIE ȘI DUPĂ(IV)

Acad. ANGHEL N. RUGINĂ

11. Soluția salvatoare: $S = A + P$

Este cert că strategia macro nu a reușit să rezolve satisfăcător problemele date ale epocii noastre nici mai recent în România și nici în restul lumii.

Până pe la 1970 s-a crezut, aplicând aceeași strategie sub formula de la 1958 numită Phillips-curve, că problema șomajului involuntar de masă s-ar putea rezolva cu puțină inflație, provocată de politica monetară de dobânzi artificiale joase combinată cu politica fiscală de reducere a impozitelor și, invers, problema inflației prin acceptarea unei creșteri minime în șomaj. Dar de la 1970 înapoi s-a spulberat și această speranță odată cu apariția unui fenomen nou numit stagflation, adică creșterea șomajului și a inflației în același timp.

Atunci era momentul pentru a re-examina moștenirea lăsată de Keynes, dar acest lucru nu s-a făcut, astfel încât, acum, în 1993, ne găsim într-o confuzie, la o încrucișare de drumuri, cum se spune. Doctrina lui Marx-revoluționarul a dat faliment în Est. Doctrina lui Keynes se află și ea pe același drum al declinului, în Vest.

România, ca și celelalte țări foste socialiste, a adoptat în 1990 doctrina lui Keynes socotind că soluția capitalistă din Vest va ajuta ca și economia românească să se integreze în circuitul economic internațional și, astfel, să se rezolve în mod automat și problemele sale. După trei ani se vede că strategia macro cu politica monetară și fiscală recomandată de Keynes nu a funcționat cum s-a crezut și, în mod sigur, nu va acționa nici în viitor. Este vorba de o bătălie pierdută cu Principiul imposibilităților în practică, formulat mai înainte.

Ce rămâne de făcut? Aceasta este întrebarea ce urmează. Pe ce alt drum să apucăm ca să putem rezolva problemele date? Aici nu mai pledăm pentru o diferență de opinii personale sau o mișcare politică, ci mergem la rădăcina problemei, adică la metodologia care trebuie urmată ca să evităm greșelile din trecut și să ajungem la destinația dorită de toți românii de acasă, ca și de peste hotare: o Renaștere Economică, Culturală și Științifică demnă de istoria acestui neam.

Așa cum marele om de știință Albert Einstein a captat relația dintre masă și energie prin formula $E = mc^2$, în spiritul Teoriei relativității, tot așa, pe cale metodologică și mergând dincolo de relativitate spre teritoriul (modelul) certitudinii, noi putem identifica metoda cercetării unor soluții practice pentru problemele sociale, economice și financiare ale epocii noastre prin formula simplă și clară: $S = A + P$ / unde S = soluția, A = realitatea actuală (socială, economică sau financiară) care, de obicei, mai ales în vremea noastră, e plină de contradicții și anomalii, mai simplu spus, plină de dezechilibre de tot felul, și P = realitatea potențială, posibilă în viitor și, anume, compusă din condiții ideale de echilibru general stabil realizabile în practică.

Problema principală de ordin practică este cum să mișcăm lucrurile din poziția A, ca să ajungă cât mai repede și cât mai sigur în poziția P, fără a produce alte complicații, imediat sau în viitorul mai apropiat. Aceasta e toată filosofia rațiunii practice, cum a numit-o Kant, rațiune care, în cazul nostru, se află în factorul S în urma unui proces ghidat de factorul P, adică de rațiunea pură - cum ar spune același Kant.

Din formula $S = A + P$ se poate dezvolta un nou Principiu al imposibilităților care spune:

Dacă cunoaștem factorul P, re-

prezentat în sine de condițiile cele mai bune posibile și anume de echilibrul general stabil, atunci este posibil să ajustăm condițiile de dezechilibru din factorul A (prin reforme structurale sau alte măsuri asemănătoare) în așa fel, încât orice problemă din economia națională să fie rezolvată satisfăcător, pe termen scurt, ca și pe termen lung și fără a se crea alte complicații.

Exact această formulă $S = A + P$ a fost aplicată în mod riguros și în elaborarea celei de-a treia versiuni a Planului cu Miracolul economic în România. Formula în sine reprezintă o sinteză unică în toată gândirea economică, începând de la Tabela Economică (Tableau Oeconomique) din 1758 a lui Quesnay și **Avuția Națunilor** a lui Adam Smith publicată în 1776 și terminând cu **Elemente de Economie Pură** (Elements d'Economie Politique Pure) din 1874 a lui Leon Walras și **Teoria Generală a Ocupării, Dobânzii și Monedei** (The General Theory of Employment, Interest and Money) din 1936 a lui John Maynard Keynes și toți urmașii de o parte sau de alta. Greșeala metodologică a economiștilor clasici a fost că au lucrat numai cu factorul P, ca și cum acesta s-ar realiza în practică de la sine, dacă și unde există libertate economică, indiferent de orice alte

12. Deosebirea între două filosofii economice diferite: Școala clasică nouă integralistă și Școala modernă globalistă

Tot formula $S = A + P$ va fi cea care ne va ajuta să identificăm mai bine deosebirea dintre școala clasică și școala modernă în economia politică.

Școala clasică a conceput și analizat problemele economice în cadrul unui model de condiții ideale de echilibru stabil fără a stabili și o legătură directă cu aspectul empiric al realităților date la timpul lor. Cu alte cuvinte, așa cum am spus mai sus, ea s-a ocupat numai de factorul P, înstrăinându-se în acest fel de realitățile economice existente. Economiștii clasici nu au studiat cu aceeași acuritate și problema dezechilibrului. Ei au crezut orbește că legea cererii și ofertei funcționează normal de îndată ce există o piață liberă. Aceasta este piatra fundamentală a regimului capitalist. Istoria a arătat însă că mecanismul unei piețe libere nu este chiar așa de simplu.

Analiza economică clasică îmbunătățită arată că legea cererii și a ofertei funcționează normal numai atunci când competiția pură, ca forță economică, este încadrată într-un mediu instituțional și juridic în care orice formă de monopol (privat sau public) este neutralizată, atât cât este omenește posibil, până aproape de nivelul zero, în care toate prețurile și, implicit, și veniturile sunt exprimate numai în moneda acoperită de tip numerar și sunt îndeplinite toate celelalte condiții de echilibru general stabil, așa cum au fost stabilite la punctul 8.

Această piață liberă, ca și legea cererii și a ofertei în acest mediu complex instituțional și juridic, prezintă un aspect cu totul diferit de cel din regimul capitalist, unde fluctuațiile capătă un caracter sălbatic, nu au limite determinate, ci se conduc după legea hazardului, adică a jocurilor de

condiții. Istoria a arătat că pe această cale - care, de fapt, este drumul numit laissez-faire Capitalism - unele probleme, cum este producția, se rezolvă și, uneori, deși nu totdeauna, imperfect, dar alte probleme referitoare la distribuirea venitului național, cum este idealul de justiție socială și de stabilitate financiară, rămân nerezolvate și produc crizele economice și financiare cunoscute.

Greșeala de metodologie comisă de economiștii moderni care urmează doctrina lui Keynes este că au lucrat și lucrează numai cu factorul A, ignorând complet funcția factorului P, singurul care ne poate ajuta să nu facem greșeli, iar dacă le-am făcut, să le corectăm.

Arătam, la punctul 10, că în orice chestiune socială sau economică se ridică problema evaluării calității (bună sau rea, stabilă sau instabilă) instituțiilor de bază din economia națională (bani, băncile, bursele, finanțele statului, cursul schimbului etc.), fiindcă acolo se află cauza primară a problemelor. Șomajul, inflația, deficite în buget sau balanța de plăți externe naționale... acestea nu sunt decât efectele negative ale unor cauze înrădăcinate în sistem și care de multe ori nu se văd și sunt greu de identificat. Aceasta reclamă analiza științifică și un accentuat spirit de observare. Fără cunoașterea factorului P nu se poate evalua corect calitatea instituțiilor de bază, adică nu poate fi identificată diferența între cum sunt și cum ar trebui să fie. Este o problemă nu numai de tehnică, dar și de etică științifică.

În teorie, economia politică a lui Keynes se bazează pe observația empirică potrivit căreia piețele libere nu funcționează normal, de unde rezultă fenomenul de șomaj involuntar de masă, care nu poate fi corectat prin simpla derulare a piețelor libere. Ca atare, este nevoie de intervenția activă a guvernului, nu într-un mod direct ca în socialism, ci indirect prin strategia macro, compusă din politica monetară și politica fiscală.

Pe scurt, aceasta este noțiunea de Școală modernă keynesiană globalistă, care domină gândirea economică a acestui veac.

Cum trebuie caracterizată Școala modernă keynesiană globalistă, în afară de cele spuse mai înainte? Recurgând la formula $S = A + P$ putem vedea lipsurile Școlii moderne, care sunt tot de ordin metodologic, deși diferite de lipsurile Școlii clasice. Mai întâi se vorbește de piețele libere ca o cauză a problemelor economice, deși niciodată nu se precizează că aici e vorba de piețe mixte capitaliste în dezechilibru, care nu au nimic a face cu piețele libere din modelul clasic și cu atât mai puțin cu piețele libere din modelul walrasian îmbunătățit în care sunt îndeplinite toate condițiile de echilibru general stabil menționate la punctul 8. În felul acesta, s-a produs o confuzie enormă nu numai în rândurile opiniei publice, dar chiar și în cele ale economiștilor de profesie și anume că, în afară de doctrina lui Marx-revoluționarul, culcată acum la pământ, nu ar mai fi altă alternativă decât acceptarea strategiei macro a lui Keynes care a dus multe țări la dezastru financiar, printre acestea numărându-se nu numai Țara românească, dar și cea mai puternică economie din lume, aceea a Statelor Unite ale Americii.

În realitate, există o alternativă: avem de ales între strategia macro globalistă și strategia dublă integralistă rezultată din formula $S = A + P$. Aceste două strategii duc la două feluri de politică economică, monetară și fiscală.

Defectul principal al economiștilor moderni din Școala keynesiană este credința oarbă că strategia macro funcționează și trebuie să funcționeze fiindcă în democrație nu mai există altă alternativă. Adevărul relevant de istoria economică și financiară din acest secol, mai ales după 1970, este că această strategie nu funcționează mulțumitor nu din rea voință, ci ca rezultat inevitabil al teoremei imposibilităților în practică.

Keynes și urmașii lui au aplicat o metodă de raționament care ridică un mare semn de întrebare. Lucrând numai cu factorul A, atunci când au trecut la punerea în aplicare, ei au fost oarecum forțați să utilizeze o tehnică de gândire inversată privind procesul economic ex post. Este un mod de gândire modern care poate duce, foarte ușor, la soluții greșite.

Să explicăm puțin această tehnică de gândire inversată. Spre exemplu, dacă avem un șomaj involuntar de proporții, expertul economist de Școală keynesiană se gândește imediat cum să creeze locuri de muncă. Odată un reporter mai indiscret l-a întrebat pe Keynes: ce faci dacă nu există locuri de muncă și mai ai încă șomeri? La care el a răspuns printr-o butadă: pe unii îi pui să sape gropi de care nu este nevoie, iar pe alții să le umple până ce nu mai există nici un șomer! Evident, aceasta este o glumă, dar expertul nostru tehnocrat va răspunde cu siguranță științific: aplică o politică monetară de dobânzi joase ca să încurajezi investițiile private, iar dacă asta nu merge sau nu e suficient, atunci aplică politica fiscală cu lucrări publice finanțate din deficite bugetare. Aceasta e strategia macro, care însă nu funcționează.

În afară de principiul imposibilităților în practică, în cazul unei situații de dezechilibru (șomaj) se aplică o politică monetară sau fiscală tot de dezechilibru, așa încât rezultatul final nu poate fi decât o situație de dezechilibru nouă și mai pronunțată.

Am putea numi aceasta o politi-

că economică de efect-contra-efect, care într-un fel nu vindecă, ci prelungeste boala. Keynes a recomandat cele două feluri de politică, dar nu ne-a spus două lucruri foarte importante, de fapt esențiale: (1) cum să măsurăm momentul exact când guvernul sau Banca centrală trebuie să intervină și dacă întrebarea asta nu e destul de grea, deși nu cunosc nici un economist de seamă în lume, inclusiv toți laureații premiului Nobel care să poată răspunde pozitiv și precis și (2) cum să măsurăm proporția exactă a intervenției. E ușor să recomanzi reducerea dobânzilor oficiale sau scăderea impozitelor pentru a încuraja investițiile și, eventual, a rezolva problema șomajului, dar a doua problemă este să răspundem precis cu câte procente trebuie redusă dobânda sau impozitele, iar Keynes nu ne-a dat cheia unei soluții satisfăcătoare a acestei probleme. Adevărul este că nu se poate răspunde precis așa cum o recunosc toți economiștii keynesiani.

Și atunci, oricum am întoarce lucrurile, rezultatul este același: strategia - macro nu funcționează și nici nu poate să funcționeze normal. În practică ea devine o iluzie științifică, pentru a nu o numi fraudă în numele științei, un slogan politic cu care tehnocrații îi înșeală pe conducătorii politici, tot poporul și, în cele din urmă, pe ei înșiși. Aceasta confirmă veridicitatea principiului imposibilităților în practică.

Să vedem acum și alternativa tezei integraliste. Urmând formula $S = A + P$, la aceeași problemă a șomajului se aplică o metodă de raționament integral (analiza micro combinată cu macro), adică o gândire privind înainte sau ex-ante. Întrebarea principală care se pune este: de ce există șomaj, cu alte cuvinte, care sunt cauzele primare ce implică folosirea optimă a resurselor naturale și umane în economie?

Răspunsul, dezvoltat dintr-o comparație între factorul A și P, duce la concluzia că anumite instituții, cum sunt banul, băncile, bursele, piețele monetare și de capital, finanțele și bugetul statului, nu funcționează normal, sunt de calitate mediocră sau inferioară. Și atunci problema care se pune nu mai este cum să se creeze în grabă locuri de muncă prin mijloace artificiale, ci cum să se corecteze deficiențele de structură ale instituțiilor menționate. Atunci economia națională va crea locuri de muncă fără intervenția statului și fără deficite bugetare.

Este vorba deci de un alt fel de politică economică, ce se poate numi de cauză și efect, ex-ante sau de echilibru. De aici rezultă că filosofia economică integralistă derivată din formula $S = A + P$ se deosebesc fundamental de filosofia economică keynesiană globalistă. Sunt două lumi economice complet diferite: una care tinde mereu către echilibru general stabil (teza integralistă) și alta care se scaldă și se zbate continuu în zbuciumul dezechilibrului (teza globalistă cu strategia macro), așa cum vedem astăzi foarte bine nu numai în Țara românească și celelalte țări foste socialiste din Est, ci și în țările capitaliste din Vest.

Trebuie oare ca poporul român, harnic și cinstit să fie împins de către un grup de tehnocrați spre o imitare a capitalismului din Vest până la căderea finală, sau să-și caute un drum propriu potrivit istoriei și năzuințelor sale? N-ar fi, oare, mai bine să se aplice teza integralistă și Prin noi înșine! să-și croiască o altă soartă, mai bună, cum a spus poetul Andrei Mureșanu în **Deșteaptă-te Române**? Aceasta nu înseamnă izolare de restul lumii, ci, din contră, presupune să învățăm și să adoptăm numai ce este bun și folositor atât din capitalism cât și din socialism sau orice alte idei noi ce ne pot ajuta, dar, în același timp, să respingem și să facem toate eforturile posibile pentru a ne debarasa de tot ceea ce este rău, destructiv-social, producător de conflicte sociale, din amândouă sistemele. Aceasta este misiunea principală în CAUZA ROMÂNEASCĂ din timpurile noastre, iar formula simplă $S = A + P$ aduce o lumină nouă, socială, economică, monetară, financiară și nu mai puțin politică.

LEGEA și autoritatea legii

Începem publicarea, în numărul de față, a intervențiilor la dezbaterile structurate pe tema "Statul de drept și tranziția" și desfășurată, sub conducerea prof. univ. dr. ANTONIE IORGOVAN, decanul Facultății de Drept și Administrație Publică a Universității "Spiru Haret", la această facultate. Au participat studenți din anii I și II.

Începutul relansării vieții democratice

Prof. univ. dr. Antonie Iorgovan: Este tributul dat democrației. Trebuie ales între două rele - acest Parlament sau cel în care toți aplaudau, dar numai unul singur vorbea. Doriți unul mai bun? Va fi la viitoarele alegeri. Se va ajunge și la noi la vot nominal. Oamenii se vor întreba cine este X pe care urmează să-l voteze? Dar acum suntem la începutul relansării vieții democratice. Îi avem pe cei ce au fost votați de popor. Desigur, ca peste tot în lume, în afara politicienilor, trebuie să ai în Parlament și experți serioși. Dar cei din actualul Parlament care sunt specialişti în probleme juridice sunt dominați de aspectul politic și dau interpretări, inclusiv la textul Constituției, din perspectiva interesului politic, ajungându-se la ceea ce se cheamă politicianismul constituțional. S-a făcut un "val" în legătură cu faptul că noii membri ai cabinetului, ca urmare a nomenclurii, nu au fost confirmați de Parlament; dar, Constituția nu cere așa ceva. Am dat explicații la TV, la Radio, dar s-a considerat că nu e suficient și a fost chemat președintele nu știu cărei Convenții care și-a adus aminte că este absolut al Spunătății de Drept, dar mai bine nu o spunem, pentru că explicațiile nu au fost ale unui expert, ci ale unui politician. Nu este suficient să fi absolvit o asemenea facultate, mai trebuie să fi și practicat, să fi citit zilnic, să fi meditat conștient în problemele profesiei juridice. Altfel riști ca juriștii să te considere cel mai bun geolog și invers.

Red.: S-a spus că din peste 140 de proiecte de legi înaintate Parlamentului, doar vreo 40 au fost dezbătute și adoptate. Ar putea rezulta de aici că tentația politicianistă care frânează este mai puternică decât incapacitatea unor parlamentari de a face față atribuțiilor lor? Uneori, răspunsul poate fi afirmativ, mai ales dacă luăm în seamă cele spuse de un parlamentar al cărui partid face parte din Convenția Democrată - de ce trebuie să ne străduim să dăm atâtea legi, să ajutăm actualul Guvern? Nu pentru "a trage de timp" sunt depuse atât de des moțiuni de cenzură?

Aida Românașu, anul I: În legătură cu activitatea legislativă, există o confuzie care persistă. Alături de legile noi încă neadoptate, există cele vechi. Cum pot fi aplicate cele vechi în noile condiții?

Prof. univ. dr. Antonie Iorgovan: În articolul 50, alineatul 1, al Constituției se spune că la data intrării sale în vigoare normele contrare Constituției se abrogă, iar în alineatul 2 al aceluiași articol se stabilește competența Consiliului Legislativ de a analiza text cu text în termen de 12 luni de la constituire și de a face propuneri pentru modificarea legislației existente. Deci, ce nu este conform Constituției nu produce efecte. Rezultă că nici un text dinainte de 8 decembrie 1991, data aprobării Constituției, nu mai este valabil și nu mai poate fi aplicat decât în litera și spiritul Constituției.

Orice instanță de judecată, când își pune problema aplicării unei legi anterioare datei de 8 decembrie 1991 trebuie să raporteze acel text la Constituție și să vadă ce rămâne. Dacă textul rezistă îl va aplica, dacă rezultă altceva, va aplica ce rezultă. Nu de puține ori instanțele de judecată, când au dubii, sesizează Curtea Constituțională, deși pot singure să constate dacă legea în cauză a fost abrogată sau nu prin Constituție.

În timp, lucrurile se regleză pe măsură ce pârgurile statului de drept încep să funcționeze, între care, evident, și Consiliul Legislativ. Deși au trecut doi ani de la adoptarea Constituției și s-a votat legea sa organică, Consiliul Legislativ încă nu s-a constituit. Incredible, dar adevărat.

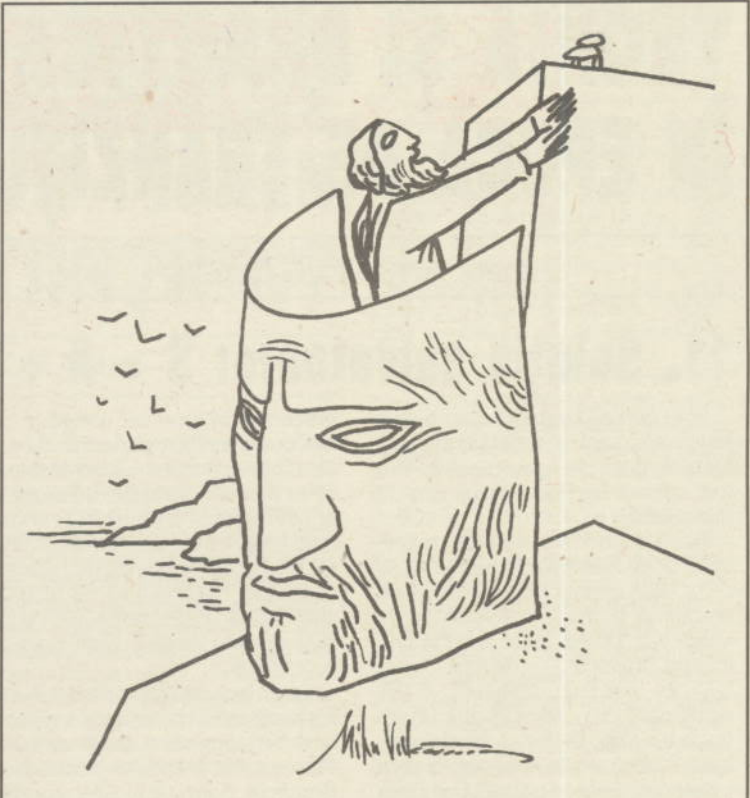
Ioana Pană, anul II: Uneori, statul de drept este confundat cu democrația. Nefiind o contradicție în termeni, reținem că democrația este un principiu fundamental al statului de drept, numit și stat democratic, întrucât consacră, între altele, drepturile și libertățile omului, ale cetățeanului. Rămânând în această sferă însă apare o multitudine de întrebări: ce face statul astfel încât, respectând aceste drepturi și libertăți, să găsească și soluțiile pentru rezolvarea problemelor noastre? Dar, noi, cetățenii, ne asumăm suficient de responsabil misiunile de care depind destinul statului, propriul nostru destin? Nu cumva este deficitară înțelegerea de către numeroși oameni a drepturilor și libertăților ce li se cuvin? Pot fi o scuză pentru acest fenomen în singurarea și izolarea în propria ființă, în propria sărăcie? Cred că se face prea puțin pentru schimbarea concepțiilor, a mentalităților fără de care cele mai bune legi rămân texte frumoase. Să fie oare blazarea explicația

pentru nemunca unora și pentru înclinățiile în afara legii ale altora? Se poate discuta mult acest subiect dar marea noastră problemă actuală va continua să fie pierderea speranței în mai bine. În cele din urmă, se pare că "investiția" cetățeanului în edificarea statului de drept este mai costisitoare, mai dureroasă, mai dură decât a statului însuși, aflat în tranziție, cu pârgurile și instituțiile sale imperfecte, fragile, incapabile de a oferi pe măsura așteptărilor.

Bogdan Grosu, anul II: Dacă ar trebui să identificăm cauzele încălcării principiilor statului de drept, am putea ajunge la două mari determinări: necunoașterea normelor de drept și implicațiilor nesocotirii lor și încălcarea lor cu bună știință. Dar și într-un caz și în altul trebuie să se determine înțelegerea - pe cale preventivă sau coercitivă - că prin nerespectarea legilor se atentează la drepturile și libertățile altor cetățeni, amenințând în același timp propriile drepturi și libertăți. Statul de drept apără atâta timp cât îi sunt respectate principiile.

Bogdan Gh. Drăghici, anul I: În perioada de tranziție statul de drept are particularitățile sale conferite de realitatea existenței obligatorii a două structuri: cea veche care, cu toate deficiențele ei, trebuie gestionată și folosită în condiții optimizate, lichidându-se treptat ceea ce "contravine" statului de drept, fiind perimat în condițiile societății moderne, și structura nouă, care trebuie implementată prin mecanisme și instituții proprii. În această perioadă, de tranziție, gândirea și atitudinile practice ale forțelor care alcătuiesc societatea românească trebuie să se regăsească pe un teren comun - al sprijinului dat reformei, afirmării reale a democrației bazate pe pluralism politic, respectului față de drepturile și libertățile fundamentale ale omului, formarea în continuare și întărirea statului de drept. Un rol deosebit în susținerea consensului pe aceste coordonate îl are opinia publică națională ca expresie a intereselor statului și poporului român. Cu cât sunt mai mari obiectivitatea și înțelegerea acestor interese cu atât mai mari stabilitatea și echilibrul în adoptarea acelor măsuri care satisfac cerințele naționale moderne ale statului de drept.

■ A consemnat
GEORGETA RUȚĂ

Desenele din acest număr al revistei sunt semnate de Mihu Vulcănescu și publicate, inițial, în albumul omagial editat în 1981 cu prilejul centenarului George Enescu.

reusească pentru că li se opune adevărul - că Partidul Comunist Român nu reprezintă nimic în anii premergători lui 23 August 1944. Pentru ce oare s-or fi aliat și Maniu și Brătianu și cu comuniștii cu puțin timp înainte de cotitura de la 23 August 1944?

Într-o astfel de "ambianță" politică postdecembristă în care negativul "poate" deveni pozitiv și invers, după aprecierile și voințele câte unor pescuitori în ape turburi, se înțelege - nu este greu acest lucru - că până la restabilirea atmosferei de lucru bazată pe adevăr și dreaptă măsură vor trebui făcute noi și mari eforturi. Toate acestea vor trebui să modifice, în primul rând, optica în care, astăzi, în timp ce poate fi învdată piața cu tot felul de cărți legionare și cu o puzderie de tot felul de alte inițiative tipografice de tip fascist și fascizant, ar fi temerară lucrarea oricine, inițiativa solicitării vreunei edituri de a publica o lucrare despre istoria mișcării muncitorești, socialiste și comuniste din România! Și pentru că rezultatul unei eventuale astfel de inițiative este ușor de bănuț de oricine se înțelege din ce motive astfel de cărți lipsesc - în chip absolut - astăzi din rafturile librăriilor. Desigur, avem în vedere, în primul rând, lucrările care să fie scrise într-o optică deplin eliberată de conjuncturismul și exagerările ce s-au făcut până în '89 pe acest tărâm. Nu lipsesc însă cărțile și tot felul de alte "încercări" publicistice de denigrare a istoriei unei mișcări și unor partide de acest gen, care au avut un rol de seamă și și-l păstrează prin timp în memoria oamenilor, trebuie să și-l păstreze! În pofida felurilor neîmpliniri și greșeli pe care le-au comis prin timp dar și în pofida oricărور inamicității și atitudini nihiliste venite din partea "restauratorilor" de azi ai istoriei!

Jocurile demolatorilor istoriei categoriilor sociale majoritare ale poporului român îmbracă și alte forme, de-a dreptul îngrijorătoare. În București ca și în alte orașe ale țării s-au dărâmat și se dărâmă statuile fruntașilor mișcării muncitorești și socialiste (să fim noi oare țara dărâmătorilor de statui?), iar unele municipalități au stabilit înlocuirea numelor unor bulevarde și străzi - după criteriile de la absolut nepotrivite, în multe cazuri, și discutabile în altele, până la reprobabile de-a dreptul. Din centrul unor orașe, numele unor artere așa cum erau intrate în conștiința publică, au fost translate la periferii, în zone dosnice sau, pur și simplu, au fost total înlăturate. Exemple ne-ar sta nenumărate la îndemână, nu dorim să intrăm în enumerarea lor, ne și cutremurăm în fața memoriei celor "marginalizați" pe această cale. Și, totuși, nu cu referire la persoane vom stăruia asupra întrebării pe care ne-o punem privitor la motivul pentru care n-ar mai putea exista astăzi străzi care să poarte numele: Tipografilor, Petro-

liștilor, Siderurgiștilor, Metalurgiei, Ceferiștilor, Textiliștilor ș.a.m.d.? Să fi căzut oare în desuetudine dreptul acestor categorii producătoare ale societății de a și mai avea reprezentări urbanistice datorită unor motive justificate? Să fie oare mai potrivite denumirile unor artere de circulație de tipul Tamponului, Eșchierului etc., etc. sau care sunt raportate la fel de fel de arbori, flori, ape, munți etc.? Dar nu, căci nici aici nu totul, nu orice trece prin sita postdecembristă! La Timișoara, de pildă, orașul "grădină" cum s-a impus prin vreme, nu mai poate "exista" un renumit "Parc al rozelor", numele i-a fost modificat! Acolo, ca și în alte locuri - la București, de pildă - nu mai pot exista nici străzi sau alei ale Trandafirilor pentru că, vezi, ar fi un însemn politic!

Dar ce ne facem când dintre denumirile de străzi este exclusă cea privindu-l pe Mihail Kogălniceanu sau Alexandru Ioan Cuza sau se desființează denumirea de strada Pandurilor sau Eftimie Murgu sau Albac ș.a.m.d.? Aceste modificări au oare la bază tot justificări "politice"? Expresie a politicii cui să fie astfel de schimbări?

Privitor la istoria românească cuprinsă între anii 1944-1945 și 1989 tendințele demolatoare și acțiunile practice duse în acest sens au depășit orice imaginație. Nimic din ce s-a întreprins și realizat nu are vreo valoare de întrebuintă pentru acest popor - după un urcaș pe creasta valului -, totul a fost efort zadarnic, transformat în mormane de fier vechi, nici munca și suferințele oamenilor acestui pământ nu mai contează în fața istoriei - au decretat "vajnicii" constructorii ai "noului"! Dar câtă sudoare a curs, câte sacrificii a făcut poporul român timp de patru decenii și jumătate pentru a și făuri o viață mai frumoasă în care a sperat cu dăruire eroică, cu patos revoluționar! Și-n salba tuturor acelor împliniri pe care România le-a înregistrat în istorie în acei ani - chiar dacă astăzi câte unii le împrășcă cu noroi - se află munca, strădania, sacrificiile acestui brav popor demn de-o cauză mai bună în toate etapele existenței sale!

Bunul simț al oamenilor acestui pământ românesc nu suportă însă, n-are cum să suporte la infinit nimicnicia gesturilor și faptelor despre care am ținut să atragem atenția în acest articol. Clădite pe nisip, astfel de încercări n-au cum decât să se năruie, urmare a efectelor nocivității acțiunii celor care le-au plănuț și pus în "operă". De aceea, ne apare potrivită întrebarea din titlul punctelor de vedere pe care am ținut a le prezenta acum cititorilor "Opinie Națională": **Și totuși, până când și până unde?**

■ Prof. univ. dr. Gh. I. IONIȚĂ

PUNCTE DE VEDERE

ȘI, TOTUȘI,
PÂNĂ CÂND
ȘI
PÂNĂ UNDE

(Urmare din numărul trecut)

Dar ce ne facem cu debuzolările unora dintre "socialiștii de astăzi", de pildă, ale unor lideri ai P.S.D.R., care și-au adus aminte în anul trecut - anul Centenarului P.S.D.M.R. - că își pot revendica începuturile din 1893, deși cu partidul lor sluiesc interese politice de dreapta și nu dintre acelea care au animat mișcarea socialistă românească de altădată? Dar ce să ne mai mire? Când la un moment dat - într-o emisiune televizată - un anume lider al

P.N.L. cu aroganță incalificabilă, își permitea să jignească o întreagă mișcare socialistă românească, afirmând că la 23 August 1944 aceasta era inexistentă, neavând vreun fel de tradiție, liderul en-titre al P.S.D.R., aflat de față la discuție, tăcea mâlc, acceptând afronturile, neavând nici cel puțin demnitătea de a replica conlocutorului că, în 1944, Constantin Titel Petrescu făcea să apară o impresionantă lucrare monografică intitulată: "Socialismul în România", o excelentă trecere în revistă pe sute de pagini a istoriei mișcării socialiste și muncitorești din țara noastră, și că autoritatea acestei personalități legitima în fața istoriei pentru vremurile ce aveau să vină trecutul, meritele și aspirațiile unei întregi evoluții din viața acestui popor. Ce să mai insistăm asupra faptului că semnătura aceluiași lider politic, Constantin Titel Petrescu, era așternută atunci, în 1944, anterior evenimentelor de la 23 August, pe documentul ce consfințea alianța politică între cele patru mari partide ale țării, printre care și P.S.D. Să fi greșit grav atunci în fața istoriei Maniu și Brătianu de a se fi aliat cu un partid-nimeni, așa cum ar rezulta că a fost din susținerea amintitului lider politic liberal privitoare la P.S.D.? Sau dacă lucrurile nu ar sta așa, ce mobilități i-ar fi putut îndemna pe cei doi lideri ai P.N.L. și P.N.T. să intre într-o astfel de alianță cu comuniștii și social-democrații într-o vreme învolburată, care prevedea furtuna care a și venit la scurt timp? Da, și cu comuniștii, deși încearcă insistenț astăzi măsluitorii de tip nou ai istoriei să ne convingă - ceea ce n-au cum să

VALORI ENCICLOPEDICE

MITUL SOARELUI
ÎN VECHILE CULTURI (1)

Din cele mai vechi timpuri (comuna primitivă), oamenii au fost profund impresionați de măreția și multiplele funcții ale celui mai mare astru ceresc (lumină, căldură, fertilizarea pământului). De aceea, mitul soarelui a fost unul din cele mai vechi.

Mitul soarelui nu face parte din categoria miturilor cosmogonice, dar este legat de acestea din urmă. În general, **creațiunea** din haosul original trebuia să realizeze mai întâi Cerul și Pământul ca Elemente și Forțe originare, a căror separare și apoi cuplare se află la originea a tot ce există, inclusiv a zeilor.

Cutul soarelui este, fără îndoială, foarte vechi - scria Hegel, "Soarele și planetele sunt primele spirite principale, zei, un popor ceresc pur și mare... făcând bine, binecuvântând și fiind alternativ conducători ai lumii lumini. Luminii îi aparțin toate, tot ce e viu, toată esența, toată spiritualitatea, fapta, creșterea lucrurilor finite, totul este lumină. În el (soare) nu este numai viața universală sensibilă, ci în el e forță, spirit, suflet, beatitudine".

În diferite modele (sau variante) cosmogonice, lumina joacă un rol primordial. Într-un mit cosmogonic polinezian, la început nu existau decât ape și tenebre. Zeul suprem secă apele prin puterea gândirii și a cuvântului, creând Cerul și Pământul - "Fie ca apele să se separe, Cerurile să se formeze și Pământul să existe" - și imediat apăru lumina.

Un mare poet chinez Qu Juan, care a trăit între anii 340-278 î.e.n., în poemele **Întrebări către cer**, presupunea că la începutul lumii cerul și pământul erau una. "Pe atunci stăpâna haosul adânc".

"Din bezna nemărginită țâșni lumina, din ce pricină oare?

Împreunându-se au luat naștere (forțele) Yin și Yang, de unde își trag ele obârșia?

Bolta cerească numără nouă sfere, mână cui le-a orânduit?

O lucrare atât de măreață, cine ar putea fi ziditorul ei dintâi?"

Soarele ca simbol al luminii nu apare încă, dar apare, iată, lumina însăși ca un factor de destrămarea haosului și de organizare a cosmosului. Mai exact, în cazul mitologiei chineze, principiul Yin și principiul Yang, zeii întinericului și luminii sunt cei ce cârmuiesc și cerul și pământul.

Puterea soarelui este asociată cu simbolistica cerului. La chinezi, împăratul, care asigură păstrarea legilor, ordinea cosmică și morală, este fiu al cerului. "Împăratul este mijlocul fiul cerului, el trebuie să respecte legea și să facă să fie recunoscută".

La Hititi, însăși Marea Zeiță Arina simbolizează Soarele ca forță cosmică. Este o zeiță atât de răspândită în culturile arhaice ale vremii și în regiunea respectivă, încât ei și-o imaginează ca "regina tuturor țărilor".

În mitologia sumeriano-babiloniană, zeul soarelui, Utu se situează alături de triada cosmică (Anu - zeul sublim al cerului și universului, Eulil - stăpânul spațiului dintre cer și pământ, zeu al vântului și furtunii, zeul suprem al oamenilor, și Enki - zeul pământului) și face parte dintr-o altă triadă - astrală, împreună cu Nanna - zeița lunii și Inana - zeița fertilității și dragostei, o Veneră a ținuturilor asiatice, puternică și răz-bunătoare atunci când dragostea ei e respinsă. Este un mit cu o funcție minoră, care abia dacă poate fi degajată.

Nici în poemul Creației, Enuma Elis, acest mit nu dobândește o pondere semnificativă, deși mitologia acestuia, de o luxuriantă rar întâlnită (cca. 6000 de nume de zei), este o mitologie cu un pronunțat caracter astral. Îndeosebi după formidabila concentrare despotică a atributelor zeiești în persoana lui Mazduk care devine totodată organizator și dătător de formă umană.

În chipul cel mai interesant ne apare acest mit la egipteni. Deși miturile cosmogonice ni s-au păstrat fragmentar, în unul din aceste fragmente, **pruncul Soare**, care luminează pământul cufundat în bezna, și-a făcut apariția ieșind dintr-o floare deschisă de lotus (lotusul cel sfânt). În diferite variante cosmogonice (spre deosebire de alte culturi) soarele este înfățișat ca făcitor al universului. În centrul mitologiei egiptene se află legendele despre soare, îndeosebi în luptă cu vrăjmașii săi, provenind din timpuri străvechi. În fiecare imn ce-i este închinat e preamărită izbânda lui împotriva monstrului vrăjmaș. Cum ar fi de exemplu lupta zeului Soare Atum-Re cu uriașul crocodil Alaha. Foarte răspândite sunt povestirile despre lupta dintre soarele-divin și șarpe, în infern. De câte ori luntrea sa străbate Nilul **subpământean**, sufletele morților ies din mormintele lor și salută soarele. Soarele este un principiu al vieții și al bucuriei, chiar și pentru cei morți.

Cutul zeului solar a fost totdeauna o permanentă a religiei egiptene. Însuși zeul Amon - mai ales sub forma sincretică de Amon-Re, venerat ca zeu suprem de atotputernic a creștinii din Teba, era un zeu solar.

Cutul zeului solar era răspândit peste tot în Egipt și nu numai în Heliopolis. Iosif din romanul lui Thomas Mann, în lungă și obositoare sa călătorie spre Egipt și prin Egipt, a trecut și prin On - orașul învătărit și "lăcașul Soarelui, casa celui care se numește Hepru dimineața, Re la amiază și Ton seara, a celui ce deschide ochii și se face lumină, îi închide și se face întuneric... oraș milenar". (II, p. 73).

Cea mai interesantă faptă de cultură antică egipteană în legătură cu acest cult o constituie **reformă cultural-artistică și religioasă a lui Ahnaton**, care a încercat să înlocuiască cultul abstract al zeului Soare - Amon Re prin cultul discului solar ca atare - Aton.

Este ca și cum soarele însuși, dătător de viață și putere, ar fi divinizat, iar această schimbare de optică este importantă și semnificativă atât pentru religie, cât și pentru artă. Dar religia atoniană este doar aparent un monoteism, deoarece este totuși admisă existența altor zei.

Aceste apropieri au făcut posibilă "sinteza finală: Re-Osiris din Noul Imperiu, prin dublul proces de osirizare a lui Re și de solarizare a lui Osiris", pornită și din convingerea că acest dublu proces revelează "semnificația secretă a existenței umane și anume complementaritatea dintre viață și moarte...". (Mircea Eliade, **Cosmologie**)

Meditând asupra misterului morții, geniul egiptean a realizat ultima sinteză religioasă, singura care și-a menținut supremația până la sfârșitul civilizației egiptene. E vorba, desigur, de o creație susceptibilă de interpretări și de aplicații multiple. Sensul profund al binomului Re-Osiris sau al continuității viață-moarte (transfigurarea nu era în chip necesar accesibil credincioșilor conștienți de infailibilitatea formulelor magice; totuși, acestea din urmă reflectau aceeași "gnosă eschatologică"

(idem).

Un rol de seamă în înfăptuirea reformei l-a jucat Nefertiti - soția faraonului Amenofis al IV-lea, contrariată și neîncrezătoare față de religia ametoare a Egiptului, cu o puzderie de zei și fiind tentată mai curând de un înțeles mai vechi și ispititor al lui Aton - simbol al adevărului, "cel ce trăiește din adevăr". De altfel, pentru Amenofis IV, care nu avea de loc veleități războinice, aspirând la o altă glorie - în sfera culturii, această reformă era și un prilej de a frânge puterea nemăsurată a castei preoțești. Și astfel, ideea religiei soarelui are motivații psiho-spirituale, dar este și un episod esențial de mare răsunet în lupta pentru putere între Faraon și Marele Preot.

Reforma lui Amenofis (care și-a schimbat numele în Ahnaton "cel care-l slujește pe Aton") a avut îndeosebi o semnificație cultural-artistică ce nu a fost înțeleasă la justa ei valoare.

■ Prof. dr. AI. TĂNASE

VOCAȚIA SINTEZELOR

În progresul dobândit de științele contemporane atât cele ale naturii, cât și cele social-politice-umane, vocația sintezelor, interferențelor a devenit o constantă. Pornită dintr-un singur trup, știința a generat, succesiv firește, din ce în ce mai multe ramuri, subramuri, grupuri ale sale. Astfel, știința, în ansamblul ei, a reușit și reușește să abordeze multilateral și competent natura, societatea, cunoașterea. Cunoașterea adevărului a fost substanțială potențată. Renașterea a împins substanțial spre așa ceva. Evul luminilor a îndemnat și el în acest sens. Epoca modernă se pare că invită mai evident spre sinteză, spre un "atac" concertat al științelor. Vocația sintezelor, a convergențelor ideatice reprezintă cerințe indubitabile ale actualității.

Specialiștii au sesizat și sesizează competent, argumentat, convingător respectivele convergențe. Pe măsura modernizării societății actuale în diversele ei coloraturi filosofice, socio-economice, politice și, nu în ultimă instanță, ideologice, se cer modernizate înseși mijloacele științei.

Procesele cunoașterii și învățării devin tot mai sociale. Or, toate acestea însemne ale civilizației și civilizării, ale culturii și culturalizării, ale sensibilității și sensibilizării propun adevărate revoluționări ale opțiunilor și viziunilor promovate în toate sferile de existență și activitate, materiale și spirituale. La un alt diapazon, sintezele cu care a debutat antichitatea, continuate și dezvoltate în marile epoci istorice succesive, care au condus treptat la proliferarea științelor pe ramuri, grupe, familii, se impun cu acuitate astăzi. Personalitatea de tip complex din Orientul antic, Grecia sau Roma antică, personalitatea de tip renaștințist devin, într-un sens, modelele ispititoare pentru o sferă mai largă de personalități în zilele noastre.

A devenit evident astăzi că atât

am reține, între alții, pe Anton Dumitriu, Constantin Noica, Grigore Moisil, Ath. Joja, Ștefan Pascu, Vasile Pavelcu, Mircea Malița, Emil Condurachi, Ion Biberi, Virgil Cândea și alții. Alte personalități române de neîndoie nică cuprindere renaștințistă sunt Emil Cioran, Mircea Eliade, Ștefan Lupașcu, George Uscătescu, Ghiță Ionescu etc.

Îmbinând cu pricepere și talent formulele, ecuațiile, parametrii științelor care i-au consacrat cu "formulele" literare, limbajele specialității cu eseu, cu reflecția aforistică, instrumentele logice și psihologice cu tabletele sintetice ori interviurile și convorbirile, fiecare dintre cei mai sus amintiți probează orizonturi de cunoaștere și reflexivitate ce penetrează fructuos mai multe sfere ale civilizației și culturii românești.

Independența și suveranitatea națională, și nu mai puțin independența și suveranitatea în gândire și acțiune, patriotismul și resorturile lui, rațiunea și vocația patriotică a poporului român din toate timpurile, curajul și îndrăzneala în creație, în cercetare, dăruirea în lupta spre adevăr, esența și sensurile multiple ale civilizației și culturii românești, spiritul de dreptate și libertate - ca valori fundamentale pe care le-a promovat și le promovează poporul român - mândria și conștiința națională, dăruirea, cinstea și omnia sunt teme majore asupra cărora și cei mai sus amintiți au zăbovit îndelung și au reușit să spună, cum s-ar exprima filosoful și cugetătorul Lucian Blaga, în concluzii ce nu se află în premise.

Maniera promovată de aceștia în lucrările lor permite, desigur, o opțiune pentru tezele, concluziile, judecățile de valoare pe care le "decupează" fiecare.

Este în afara oricărui dubiu că analiza critică, diferențiată, nuanțată a opiniilor acestora, sesizarea noului pe care ei îl aduc în raport cu alți confrăți, ca și în raport cu epoca, cu nivelul cunoașterii și reflecției în general, se înscriu printre cerințele imperioase reieșite din concepția filosofico-socială românească.

■ Prof. dr. Marin VOICULESCU

Casa din Liveni în care s-a născut, la 19 august 1881, George Enescu.

SCHIMBĂRILE SOCIALE ȘI PĂRERILE OAMENILOR

(Continuare din pag. 1)

Mai mult, în epocile de schimbare rapidă, cum e cea de azi, e de așteptat ca ansamblul problemelor și înțelegerea importanței lor relative să evolueze rapid, dat fiind că "pe de o parte percepția noastră (adică, a opiniei colective, subl. nr. - A.B.) devine mai limpede și pe de altă parte, pentru că noile cunoștințe duc la descoperirea de noi pericole"

Asemenea "limpezimi" ale percepției, ale opiniei publice, ca și conștiința unor noi pericole nu vin însă de la sine, automat, ci sunt rezultanta combinării proceselor cognitive cu cele acționale.

Școala sociologică americană releva cu ani în urmă că publicul are o istorie tipică, fiind precedat de "o masă" în care mai mulți indivizi devin preocupați de o problemă socială iar un public nu ia naștere decât atunci când grupuri organizate propun soluții pentru rezolvarea problemei, soluții menite să satisfacă interesele lor. Deși unii reprezentanți ai acestei școli au considerat că ar exista o diferență crucială între "masă" și "public" (ar exista o similitudine de păreri și acțiuni, în cazul masei, și o ciocnire a opiniilor contradictorii, în cazul publicului), în realitate, cei doi termeni nu pot fi opuși unul altuia. Adevăratul public îl reprezintă mulțimea, masele, ale căror opinii reflectă interese generale. În acest cadru se manifestă, desigur, și opinii contradictorii, iar mecanismul vieții democratice pluraliste, dacă este real, funcțional, poate duce la depășirea sau aplanarea surselor conflictuale. Se înțelege că totul depinde de "natura" conflictelor.

Încercând să explice realitatea - de altfel, complexă, contradictorie, teoria sociologică emite ipoteze, variante de interpretări. Așa, de exemplu, Georges Burdeau afirma că "se confundă adesea opinia publică cu voința populară, cu toate că sursele lor sunt distincte. Opinia publică este o sinteză realizată pornind de la elemente dispartate, ea se formează la nivelul colectivului în sensul că lasă intacte caracterele proprii situației celor care aderă la ea. Ca fenomen intelectual, ea nu cere de la participanți decât o adeziune de inteligență. Dimpotrivă, voința populară se formează la nivelul voințelor individuale. Nu este o sinteză intelectuală, este un fascicol de exigențe care nu transformă voințele, ci doar se mărginește să le adune"

Realitatea socială arată că există o opinie publică a maselor care include în sine voința acestora, așa după cum și opinia publică a unor grupuri ori clase sociale anume include, de asemenea, în sine voința acestora. Voința în general nu este un act rupt de conștiință, ci este o manifestare directă a conștiinței. Există însă voință individuală și voință colectivă, socială. Aceasta din urmă nu este o simplă sumă de voințe individuale, ci o manifestare directă a fenomenului de conștiință numit opinie publică, în care se reflectă ceea ce este general, comun în gândirea cât și în atitudinea membrilor unei colectivități, a unei clase sociale sau a tuturor aceluia ce formează masele populare, cu multitudinea lor de păreri. Opinia publică nu este numai un fenomen intelectual care să se mărginească la o "adeziune de inteligență", ci, în afară de faptul că se formează și se exprimă pe planul gândirii printr-un conștient comunitar de idei, de aprecieri, ea înseamnă totodată o luare de poziție, o atitudine, iar aceasta presupune exprimarea unor voințe, declanșarea unor acțiuni pornind de la principalele interese comune, în legătură cu care se formează opinia publică. Poziția și atitudinea maselor în diverse probleme ale

vieții politice, economice și sociale, în decursul istoriei, este o realitate care nu poate fi negată, iar aceasta este o dovadă elocventă că masele populare au fost capabile de a avea și o opinie proprie, desigur, nu unică, uniformă.

În legătură cu formarea și afirmarea curentelor de opinie trebuie ținut seama atât de esența schimbărilor sociale cât și de funcția lor educativă, alături sau împreună cu sistemele organizate de învățare socială. În acest sens, amintim Raport al Clubului de la Roma relevă, pe bună dreptate, că procesul de învățare nu poate fi conceput în afara anumitor obiective: obținerea cunoașterii, dezvoltarea facultăților critice, evaluarea autocunoașterii și conștiința limitelor, deprinderea de a trece peste impulsurile nedorite și a "controla" comportamentul distructiv, stimularea capacității creative, asumarea unor roluri responsabile în viața societății, adaptarea și pregătirea pentru schimbare, mai ales într-o lume a complexității și incertitudinii, a instabilității, cum se arată a fi lumea de azi.

Aceasta este o lume care, în opinia autorilor Raportului, trebuie să înțeleagă că luată în sine, aspirațiile cele mai generoase de libertate, mult invocatele drepturi ale omului, principiile democratice nu pot duce automat spre progres real și prosperitate nediscriminată. Prin urmare, este necesară conștiința schimbării, o conștiință cât mai largă, generală pe cât posibil și nu una de grup, elitistă. De aceea, au dreptate acei sociologi care leagă funcțiile opiniei publice nu atât de persoane, de grupuri sociale care o exprimă, cât de gradul de răspândire a unor păreri și aprecieri ale unor persoane sau grupuri sociale. Cu ani în urmă, sociologul francez Alfred Sauvy, distingând, din rațiuni metodologice ale cercetării, "patru forme de opinie: a) opinia clar exprimată, care ia în sine o opinie de largă publicitate; b) părerea verbală exprimată uneori în șoaptă, părere într-o formă ce o imprimă zvonurile; c) aprobarea generală sau referendumul; d) referendumul cu vot obligatoriu", scria despre "grupurile restrânse" ca "despre ansamblul unor voci, care "atunci când este relativ bine încheiat formează opinia publică". Criteriul propus de autor era unul subiectiv, dat fiind că nu oricine are posibilitatea să-și difuzeze larg păreri sau aprecierile cu privire la un fenomen, un eveniment sau altul din viața socială reprezintă și opinia publică. Criteriul viabil, obiectiv pentru ca o părere sau o apreciere să fie considerată ca opinie publică îl constituie nu gradul de răspândire, în sens de difuzare prin presă și alte mijloace, ci gradul în care aceste păreri difuzate exprimă ceea ce este comun mai multor clase sociale, maselor".

Revenind la actualitatea analizelor întreprinse de autorii "Primei revoluții globale", care pledează pentru depășirea a ceea ce ei numesc "deruta umană" și pentru sensibilizarea largă a opiniei publice, naționale și internaționale, nu se poate să nu remarcăm pertinenta unei întrebări-cheie privind lumea de azi și de mâine: "Ce fel de democrație și cu ce scopuri?". Pentru a sensibiliza opinia publică să-și răspundă cât mai lucid unei asemenea întrebări Raportul Clubului de la Roma constată următoarele:

"Vechile democrații au funcționat acceptabil în ultimele două secole, astăzi însă, automulțumite, se află într-o fază de stagnare care nu lasă să se vadă nici o adevărată inițiativă sau inovație. Rămâne să sperăm că, în avântul entuziasmului

pentru democrație din țările recent eliberate, popoarele nu vor crea copii servile ale modelelor existente, incapabile să facă față nevoilor contemporane".

Semnaland că democrația nu este un panaceu și că ea nu poate organiza orice, nefiind nici conștientă de propriile sale limite, autorii consideră că "faptul trebuie discutat cu sinceritate... Democrația așa cum e practică azi, nu mai este adecvată noilor probleme... Puțini dintre politicienii aflați actualmente în funcții sunt suficienți de conștienți de natura globală a problemelor care se ridică în fața lor; chiar și aceștia sunt prea puțin sau deloc conștienți de interacțiunile dintre probleme. În general vorbind, discuțiile competente asupra principalelor chestiuni politice, economice și sociale au loc mai degrabă la radio și la televiziune decât în parlament, în detrimentul celui din urmă. Activitățile partidelor politice sunt concentrate atât de intens asupra alegerilor și a rivalităților între partide încât ele ajung să slăbească democrația, în loc să o servească. Această atitudine de confruntare dă impresia că partidul trece înaintea intereselor naționale. Strategiile și tacticile par mai importante decât obiectivele... În condițiile actualului mecanism politic, democrațiile occi-

dentale își văd decăzând rolul lor oficial, în timp ce opinia publică se îndepărtează de aleșii săi. Însă criza sistemului democratic contemporan nu trebuie să servească drept scuza pentru respingerea democrației în sine"

Cele spuse mai sus reprezintă, desigur, o opinie care, asemeni oricărei alteia, ar putea fi combătută. Însă cu argumente, numai cu argumente. Așa procedează și autorii ipotezei despre "Prima revoluție globală".

1) A. King, B. Schneider, "Prima revoluție globală. O strategie pentru supraviețuirea lumii", traducere din limba engleză, Editura Tehnică, București, 1993.

2) Georges Burdeau, "Méthode de la science politique", Paris, 1959, p. 390.

3) Alfred Sauvy, "L'opinion publique", Paris, 1956, p. 8.

4) În lucrări ulterioare ("La Fin des riches", "La Tragedie du pouvoir", "Mondes en Marche", mai ales din anii '80, comentând și unele din rapoartele din acel timp ale Clubului de la Roma, autorul a trecut la o abordare mai realistă a esenței și funcțiilor opiniei publice.

5) Op.cit., p. 84-85.

LIMBA LATINĂ ÎN ȘCOALĂ

(Continuare din pag. 1)

Îmi amintesc de unii colegi care, la teză, scriau fraze românești lipsite de sens pentru că nu gândeau, și de profesorul Alexandru Teodorescu care căuta să ne convingă că nu ne dă să traducem texte ale unor autori... nebuni! Învățarea limbii latine presupune în primul rând gândire, însemnează accesul la un întreg univers de frumusețe, de înțelepciune. În sprijinul acestei afirmații stau sutele de expresii latine care se folosesc și astăzi frecvent în diferite împrejurări, ca o dovadă incontestabilă a perenității culturii strămoșilor noștri romani. Iată câteva exemple: "Alea iacta est" ("Zarurile au fost aruncate" - cuvinte rostite de Iulius Caesar în momentul în care a traversat Rubiconul), "Amicus Plato sed magis amica veritas" (Îmi este prieten Platon, dar mai prieten îmi este adevărul), "Per aspera ad astra" ("Pe căi aspre către stele"), "Primus inter pares" ("Primul între egali"), "Quod erat demonstrandum" ("Ceea ce era de demonstrat"), "Quo vadis Domine?" ("Unde te duci, Doamne?"), "Repetitio este mater studiorum" ("Repetiția este mama învățaturii"), "Sic transit gloria mundi" ("Așa trece gloria lumii"), "Sine ira et studio" ("Fără ură și părtinire"), "Si tacuisses, philosophus mansisses" ("Dacă tăceai, filosof rămâneai"), "Si vis pacem, para bellum" ("Dacă vrei pace, pregătește-te de război"), "Tarde venientibus ossa" ("Celor care întârzie, oasele"), "Veni, vidi, vici" ("Am venit, am văzut, am învins"), "Verba volant, scripta manent" ("Vorbele zboară, scrisul rămâne"), "Vivat, crescat, floreat!" ("Trăiască, crească, înflorească"), "Vox populi, vox Dei!" ("Vocea poporului, vocea lui Dumnezeu").

Pentru noi românii, cunoașterea limbii latine are o importanță și mai mare și anume ne ajută să vorbim corect. Din păcate, se mai aud la radio, televizor sau se mai citește în unele ziare expresii ca: "mai superior" sau "cel mai optim" etc. Cel ce cunoaște bine limba latină știe că "superior-ius" (mai sus) este comparativul adjectivului "superus,-, -a,-, -um" (de sus), iar "optimus,-, -a,-, -um" (cel mai bun, cea mai bună) este superlativul adjectivului "bonus,-, -a,-, -um" (bun, bună).

Latinitatea unei limbi se poate aprecia numai dacă se cunoaște îndeajuns de bine limba latină. Marele

prejudiciu pe care l-a adus limbii române regimul comunist în anii '50, când s-a încercat să se încetățenească ideea că limba română ar fi de origine slavă, nu a fost în domeniul ortografiei (renunțarea la apostrof, eliminarea lui "ă", adoptarea formei "sint" în loc de "sunt" etc.) ci în reducerea drastică până la eliminare a limbii latine din școala generală și din licee, îndeosebi din liceele de specialitate. În modul acesta elevii, și într-un sens mai larg tineretul, necunoscând deloc, sau având vagi cunoștințe de limba latină, cădeau ușor pradă tezei absurde că limba română ar fi de origine slavă. Trecearea sub tăcere a contribuției marelui nostru filolog Bogdan Petriceicu Hașdeu la dovedirea latinității limbii române printr-o analiză a circulației cuvintelor în care acesta a arătat convingător că în vorbirea curentă și în foarte numeroase texte literare frecvența cuvintelor de origine latină este incomparabil mai mare decât a cuvintelor de origine slavă sau având alte etimologii, a fost o altă manevră menită să convingă tineretul că latinitatea unei limbi poate fi decisă exclusiv după lexic, mulțimea cuvintelor de origine slavă fiind singurul argument al acestei false teorii (care presupune implicit că toate cuvintele ar avea aceeași frecvență în vorbirea curentă sau în textele scrise).

Grafia unei limbi și cu atât mai puțin ortografia ei nu-i poate schimba originea. Nu putem considera, de exemplu, limba germană, ori limba poloneză ca fiind de origine latină pentru că folosesc grafia latină, așa cum nu putem considera așa-zisa "limbă moldovenească" de origine slavă pentru că, până nu de mult, folosea grafia rusă. Acest adevăr a fost acceptat și de lingviști din fosta Uniune Sovietică care doreau să înscrie limba moldovenească, ca o limbă romanică distinctă de limba română în Atlasul lingvistic european. Au trebuit eforturi deosebite din partea lingviștilor noștri pentru a dovedi că limba moldovenească este de fapt limba română și că grafia rusă nu justifică considerarea ei ca o limbă distinctă.

Cunoașterea limbii latine ne permite să surprindem asemănarea ei cu limba română nu numai în ceea ce privește unele cuvinte, ci, ceea ce este mai important, în însăși structura gramaticală, forma flexionară a cuvintelor. Astfel, limba română, izolată geografic de celelalte limbi romanice, este singura care a păstrat articolul enclitic (la sfârșitul cuvântului) caracteristic

limbii latine, ca de exemplu în cuvântul soarele, pe când în celelalte limbi romanice articolul este proclitic, ca de exemplu: le soleil (în limba franceză), il sole (în limba italiană) etc... De asemenea, genitivul plural în -orum, caracteristic limbii latine, este frecvent în limba română (oamenilor, iar în scrierile mai vechi oameniloru) în timp ce în celelalte limbi romanice nu este întâlnit, decât într-un singur caz: prenumele personal loro în limba italiană.

Și câte alte satisfacții putem avea comparând limba română cu limba latină!

O problemă mult discutată în ultimul timp a fost aceea a scrierii cu "i" și "ă". Cunoscând bine limba latină, ne putem da ușor seama că sunetul corespunzător acestor două litere, inexistent în limba latină, a provenit în limba română din cuvinte latinești prin transformarea vocalei a (panis-pâine), a vocalei i (rivus-râu, scintilla-scînteie), a vocalei e (venator-vînător, ventus-vânt, fenulfen), a vocalei o (fontanus-de fântână) și din vocala u (aduncus-adânc). Se mai constată în plus că sunetul corespunzător acestor două litere se întâlnește în limba română și în cuvinte de altă origine decât cea latină, ca de exemplu: circium (origine slavă), gîscă (origine bulgară), satîr (origine turcă) etc...

Este limpede din cele de mai sus că o scriere etimologică este practic imposibilă. Într-adevăr, pentru a proba prin grafie originea latină a limbii noastre ar trebui scris: pâine, câine, rîu, scînteie, deci, așa cum îmi spunea odată academicianul Alexandru Graur, ar trebui mai întâi învățată limba latină și apoi scrierea în limba română, ceea ce ar fi, evident, absurd. Și chiar dacă, prin absurd, s-ar cunoaște limba latină - ar rămâne deschisă problema scrierii cuvintelor de origine latină în care sunetul respectiv provine din e, o sau u. Cât privește problema cuvintelor de altă origine decât cea latină este clar că nu are nici o importanță din punct de vedere etimologic dacă sunetul va fi scris cu "i" sau cu "ă".

Din această cauză au existat de-a lungul anilor numeroase discuții cu privire la scrierea cu literele "i" și "ă" fiind destul de dificil de împăcat o scriere etimologică cu elaborarea unor reguli simple de scriere, accesibile elevilor și publicului larg. Ca urmare, au fost filologi care au militat pentru folosirea unei singure litere: "i".

Alții au susținut ca în interiorul cuvintelor, cu excepția celor compuse, să se scrie cu "ă", iar la începutul și la sfârșitul lor cu "i". În sfârșit, au fost și filologi care au oscilat între aceste două feluri de o scriere.

Un lucru rămâne clar, că o scriere etimologică este practic imposibilă. Într-adevăr, introducând regula scrierii cu "ă" în interiorul cuvintelor vom scrie etimologic cuvinte ca: pâine, câine, a cânta etc... dar vom strica "etimologismul" altor cuvinte dacă le vom scrie: râu, răd, scînteie etc... în loc de rîu (rivus), rîd (ridero), scînteie (scintilla) etc...

Cum scrierea etimologică este imposibilă, ar fi fost recomandabil, după părerea mea, și nu numai a mea, să se fi adoptat regula cea mai simplă. Dar n-a fost să fie așa, pentru că s-a afirmat că "i" ar fi o influență slavă, rusească, un cap de pod al acestei influențe în țara noastră (!), afirmație care nu poate convinge din punct de vedere științific. Nici măcar faptul că recent, în ziare, ignorându-se regulile stabilite de Academia Română, se scrie "lelîn" în loc de "lelîan" nu poate convinge că "i" este o influență rusească!

În concluzie, marele prejudiciu adus de fostul regim comunist limbii române nu a fost eliminarea literii "ă", ci, așa cum cred că am demonstrat mai sus, reducerea drastică până la eliminare a limbii latine din liceu, pentru că în zadar vom scrie "pâine" în loc de "pîine" dacă elevul nu știe că în limba latină cuvântul corespunzător este "panis". El nu va înțelege de exemplu nici de ce noua firmă a brutăriei din capătul străzii "Pâine turcească" exprimă mai bine originea latină a limbii noastre decât vechea firmă "Pîine turcească!"

O FLAGRANTĂ CONTRADICȚIE ÎN TERMENI: NIVELUL DE TRAI AL ȘOMERILOR

Șomajul reprezintă, în România, un fenomen în plină dezvoltare în perioada de tranziție la economia de piață. La sfârșitul anului 1993, rata șomajului a atins 10%, iar cifra șomerilor a depășit un milion. Ca urmare, șomajul reprezintă unul dintre cele mai îngrijorătoare fenomene socio-economice atât la nivelul societății cât și la nivelul familiei, al individului.

Societatea are datoria să asigure o anumită protecție socială acestei categorii defavorizate a populației. De aceea, stipendierea șomajului în România a făcut obiectul unor reglementări încă din anul 1991, aducându-se unele îmbunătățiri în cursul anului 1992. Potrivit reglementărilor în vigoare ajutorul de șomaj se acordă persoanelor îndreptățite, pentru o perioadă de până la 9 luni, iar dacă persoanele respective nu au putut să se reintegreze în muncă în această perioadă și sunt lipsite, în continuare, de mijloace de întreținere, ele primesc o alocație de sprijin pe o perioadă de încă 18 luni.

Ajutorul de șomaj poate să reprezinte o sumă calculată în mod diferențiat pe categorii de persoane și vechime în muncă, respectiv 60-85% din salariul minim net, indexat și 50-60% din salariul de bază net, avut în ultimele 3 luni, indexat, însă nu mai puțin de 75-85% din salariul minim determinat în aceleași condiții. Alocația de sprijin reprezintă o sumă egală cu numai 40% din salariul minim pe țară, net, indexat, fără nici un fel de diferențieri în funcție de categorii de persoane sau vechime.

În aceste condiții, ajutorul mediu de șomaj a fost de 22 580 lei în luna august 1993, reprezentând 90,7% din salariul minim pe țară net (24 903 lei) și 31,9% din salariul mediu net (70 660 lei) din luna respectivă. Aproximativ 60% din beneficiarii ajutorului de șomaj s-au situat sub nivelul mediu al acestuia. Alocația medie de sprijin în aceeași lună a fost de 12 162 lei, ceea ce a reprezentat mai puțin de jumătate (48,8%) din salariul minim pe țară net și numai 17,2% din salariul mediu net.

Aceste date și corelații cifrice subliniază într-o bună măsură nu numai situația precară în ansamblu a veniturilor șomerilor, ci mai ales a șomerilor pe termen lung, care ajung să apeleze la alocația de sprijin. La

începutul anului 1993, ponderea beneficiarilor de alocație de sprijin reprezenta numai 28,4%.

Implicații grave pe multiple planuri

În cele mai multe cazuri, ajutorul de șomaj nu acoperă cheltuielile minime alimentare necesare pentru un trai decent; de regulă, aceste cheltuieli se situează, în cele mai multe cazuri și mai ales în mediul urban, mult sub nivelul minimului de trai de supraviețuire (de mizerie), respectiv sub 71,1% față de minimul de trai decent.

Analiza pe medii rezidențiale a nivelului de trai al șomerilor reliefează că cele mai afectate familii sunt în mediul urban, datorită faptului că, în mediul rural, cheltuielile curente cu locuința sunt de cca. 4 ori mai reduse decât în mediul urban.

Determinarea nivelului acceptabil pentru ajutorul de șomaj și alocația de sprijin, ar trebui, după părerea noastră, să se bazeze pe componentele și valorile pe care ni le oferă metodologia determinării lunare a minimului de trai și anume: asigurarea cheltuielilor minime pentru consumul alimentar, luând ca bază minimul de trai de supraviețuire (de mizerie) și nu minimul de trai decent; asigurarea cheltuielilor minime cu locuința, având în vedere minimul de trai de supraviețuire, care reprezintă cca. 70% din minimul decent și care sunt cheltuieli strict obligatorii.

Unele direcții practice de acțiune

În condițiile arătate, în mediul urban ajutorul de șomaj ar trebui să se situeze, ca limită minimă, aproximativ la nivelul salariului minim net pe țară (33 227 lei în noiembrie și 35 301 lei în decembrie 1993), reținându-se că acest nivel acoperă numai cca. 70% din cheltuielile minime decente alimentare și cele cu locuința, neasigurându-se nici o resursă pentru "alte cheltuieli".

Cele prezentate anterior demonstrează că nivelul ajutorului de șomaj nu se poate trata global și că acesta trebuie să fie diferențiat în funcție de unele criterii obiective. În prezent, singurul criteriu aplicat în diferențierea ajutorului de șomaj este vechimea în muncă, iar în cazul alocației de sprijin nu se aplică nici un fel de diferențiere. Determinarea minimului de trai scoate în evidență, cu prisosință, diferențele semnifica-

tive ale trebuințelor între gospodăriile (familii) formate dintr-o singură persoană și gospodăriile cu copii, îndeosebi cele monoparentale.

Pornind de la aceste constatări, o reformă a sistemului de acordare a ajutorului de șomaj ar presupune diferențierea acestui ajutor în funcție de componența familiei, de numărul persoanelor în întreținere și de veniturile realizate de membrii gospodăriei, determinate în mod obiectiv. De altfel, acest criteriu, potrivit unui studiu efectuat în cadrul Institutului nostru, în 1991, este aplicat în multe țări din Europa și din lume.

Ținând seama de marile diferențe existente față de nivelul minimului de trai decent, precum și de cele determinate de componența familiilor cu copii în întreținere, o soluție posibilă pentru diferențierea ajutoarelor de șomaj în condițiile actuale ar putea să fie diferențierea acestora în funcție de minimul de trai de supraviețuire (de mizerie), corectat în minus cu 35%, pentru a se apropia de nivelul actual al salariului minim.

Întrucât protecția socială este un obiectiv ce se cere a fi asigurat împreună cu cel de eficiență economică a pieței muncii, respectiv pentru a raționaliza comportamentul populației șomere care să o determine la căutarea activă a unui nou loc de muncă, s-ar putea avea în vedere, printre altele, și ca, în cadrul mediei lunare a ajutorului de șomaj pe 9 luni, în primele 3 luni nivelul ajutorului de șomaj să fie mai ridicat, reducându-se în anumite proporții după fiecare perioadă de 3 luni.

Nivelul de trai al șomerilor ar putea fi îmbunătățit, într-o anumită măsură, și prin acordarea unor cre-

dite în condiții avantajoase pentru înființarea și dezvoltarea de întreprinderi mici și mijlocii, în scopul creării de noi locuri de muncă, în special pentru șomerii, precum și reducerea sau scutirea de impozit în perioada rambursării creditului, dacă în unitățile respective au fost angajați preponderent șomerii.

Pentru înlăturarea unor greutăți manifestate în domeniul reconversiei profesionale, datorită lansării unor procese de recalificare fără cunoașterea corespunzătoare a nevoilor de calificare pentru diverse ramuri, subramuri, meserii etc., ar fi necesară, credem, elaborarea unei strategii adecvate. Această strategie ar trebui să se integreze în strategia generală a guvernului României privind reforma economi-

că și socială.

O altă problemă deosebită, a cărei soluționare ar putea contribui la o mai bună administrare a fondului pentru plata ajutorului de șomaj, constă în combaterea tendințelor de intrare în șomaj din interese personale și cumularea ajutorului de șomaj în perioada respectivă cu câștiguri mai mult sau mai puțin licite în diverse alte activități. Controlul prin sondaj privind angajările de colaboratori, fără contract de muncă, la diverse firme și reglementarea unor astfel de angajări prin stabilirea statutului pe baza cărții de muncă ar putea, de asemenea, să contribuie la soluționarea unor astfel de probleme.

■ Dr. Gheorghe RĂBOACĂ

■ Dr. Iosif BATI

DIN PRESA INTERNAȚIONALĂ "RĂZBOIUL CIVILIZAȚIILOR: un concept eronat și neliniștitor"

(Articol semnat de William Pfaff în "International Herald Tribune", din 4 noiembrie 1993)

În țara orbilor, chiorul este împărat. Așa sunt și cei ce se ocupă de politica externă la Washington sub administrația Clinton. Președintele știe că marele examen pe care trebuie să-l treacă este agenda sa de politică internă. Politica internațională nu prea îl interesează. Clinton a numit în funcțiile funcții de politică externă din guvernul său specialiști, care însă nu sunt oameni de concepție. În confuzia politică ce a urmat, oricine are o teorie este ascultat. Și cei din guvern și cei din afara lui vor să li se dezvăluie semnificația lucrurilor. În consecință, este adesea citat la Washington un binevenit eseu al profesorului Samuel Huntington, de la Harvard, intitulat "The Clash of Civilizations?" (apărut în ediția de astă vară a revistei "Foreign Affairs"), fiind comparat cu strălucitul eseu, publicat în 1947 în "Foreign Affairs" de George Kennan, care a oferit guvernului american motivația politică sale de îngrădire a comunismului sovietic.

Dar capacitatea profetică a domnului Huntington nu este chiar atât de bună. La începutul anilor '80, el a scris un eseu destinat Comisiei Trilaterale,

în care susținea că democrația occidentală este amenințată de un mare pericol din partea comunismului din cauză că îi lipsesc moralul și voința. Știm ce s-a întâmplat în realitate. Teza sa actuală este că locul conflictelor naționale și ideologice îl ia un conflict al civilizațiilor. El afirmă: "Viitorul război mondial, dacă va avea loc, va fi un război între civilizații". Din analiza sa reiese implicit că acest război, dacă va izbucni, va avea loc între civilizația islamică și Occident sau între o civilizație asiatică "confucianistă" și Vest. (El crede că Japonia nu poate domina Asia de Est, dar China poate).

Samuel Huntington afirmă că, în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, războaiele dintre regi le-au luat locul războaiele între națiuni, apoi războaiele între ideologii și că acum a venit momentul războaielor între civilizații.

Parțial este adevărat. Marile civilizații sunt rivale pe plan cultural și moral. Membrii acestor civilizații s-au luptat în trecut, deși au făcut-o mai ales din rațiuni religioase. În prezent, există probleme conflictuale între statele asiatice și islamice, pe de o parte, și Occident, pe de altă parte. Cu toate acestea, afirmația sa că noi am început să purtăm un război între civilizații se bazează pe faptul că arabii și Vestul s-au luptat în legătură cu Israelul și petrolul, că Iugoslavia, unde este război, este situată pe "falia" ce îi desparte pe ortodocși și catolici și atât pe unii cât și pe ceilalți de musulmani și că apare o rivalitate economică între țările asiatice și Occident. Conflictul arabo-occidental este, în primul rând, legat de aspecte politice și economice concrete: implantarea Israelului în ceea ce anterior a fost teritoriul arab, precum și controlul și exploatarea petrolului. Este adevărat că fundamentalistii islamici propovăduiesc opoziția față de civilizația occidentală ca atare, dar fundamentalistii islamici nu sunt Islamul. Principalul lor front este lupta cu ceilalți musulmani, așa cum se poate vedea astăzi în Egipt și în Algeria. Războiul din Golf a fost purtat de musulmani și de principalele puteri occidentale, dar a început prin invadarea unei țări islamice de către o altă și în acest război două din principalele pu-

teri islamice - Egiptul și Marocul - au fost de partea Occidentului.

Oricine crede că în Bosnia lupta se dă între civilizațiile islamice și creștină dovedește cât de slabe îi sunt cunoștințele despre Bosnia. Societatea musulmană din Bosnia a fost integral europeană și, astăzi, guvernul bosniac este singurul guvern din fosta Iugoslavia care susține încă ideea unei societăți pluraliste, liberale și "occidentale".

Nu am spațiul necesar ca să detaliez critica pe marginea afirmațiilor domnului Huntington. Voi spune doar că a face din niște divergențe evidente și din niște rivalități morale o problemă strategică și de politică externă constituie o gravă eroare. Dacă niște conflicte concrete de interese economice (de exemplu, petrolul) sau de natură comercială sau teritorială și conflicte politice (de exemplu, Israelul) sau un conflict naționalist etnic (de exemplu, în fosta Iugoslavia și în fosta Uniune Sovietică) sunt interpretate drept conflicte între civilizații, ele sunt astfel transferate din domeniul problemelor negociabile și care pot fi soluționate în cel al unui conflict perpetuu și de nesoluționat.

Nu cred că domnul Huntington înțelege, într-adevăr, ce a făcut. A oferit motivația pentru ceva asemănător cu un război rasial. Aderența la o civilizație, asemenea apartenenței la o rasă, nu este ceva negociabil și susceptibil de un compromis. Este ceva dat și inexorabil. Dacă, într-adevăr, viitorul nostru este războiul între civilizații, atunci va fi un viitor de războaie perpetue și interminabile sau, cel puțin, de războaie ce ar lua sfârșit doar prin exterminare, așa cum a fost concepția lui Hitler despre războiul său contra evreilor. Este o viziune lipsită de speranță asupra istoriei și expresia unui fatalism total și iresponsabil. Implicațiile ei morale și politice sunt catastrofale.

Și pur și simplu nici nu este adevărat. Conflictele potențiale și reale ce au loc astăzi în lume sunt legate de bani, de comerț, de teritorii, de interese politice și economice. Toate pot fi soluționate prin măsuri convenționale de natură politică, economică sau, dacă se ajunge până acolo, pe căi militare. Sunt conflicte pentru care există soluții. Un conflict între civilizații nu are soluție.

Efectul practic al argumentației domnului Huntington este de a da o explicație logică stereotipurilor banale ale unor popoare și de a legitimiza o gândire apocaliptică de genul celei care a generat deja în acest secol un război mondial și un "război rece". Iar faptul că toate acestea sunt luate în serios la Washington este cât se poate de neliniștitor.

REVISTA

OPINIA

națională

TIPOGRAFIA

FED

TEHNOREDACTARE COMPUTERIZATĂ:
Nicoleta ANGHEL

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: București, Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sector 4. Telefon 675.68.45

Costul unui abonament trimestrial este de 600 lei. Plata abonamentelor se face prin mandat poștal sau dispoziție de plată pe adresa: Fundația "România de Măine", Palatul Sporturilor și Culturii, Parcul Tineretului, Sectorul 4, București, Cont 451.00.972 - B.C.R. - S.M.B.. Abonamente se pot face și prin oficiile poștale din întreaga țară.

Revista "OPINIA NAȚIONALĂ" se află înscrisă în Catalogul de presă "RODIPET" la poziția 2111.

Clișorii din străinătate se pot abona prin "RODIPET" S.A. - P.O. BOX 33-57, Fax 0040-1-3129432 sau 3129433, telex 11995 - Piața Presei Libere nr.1, sect. 1 București - România.

PERMANENȚE ROMÂNEȘTI

GEORGE ENESCU LA ACADEMIA ROMÂNĂ

La 22 mai 1993 s-au împlinit 60 de ani de când marele nostru muzician George Enescu a fost primit membru activ la Academia Română, unde, încă din anul precedent, 1932, membrii titulari ai acestui înalt forum științific l-au ales pentru a ocupa fotoliul rămas liber după moartea lui Iacob Negruzzi. Alegerea lui George Enescu la Academie a fost susținută de "poetul pătimirilor noastre", cum l-a numit Nicolae Iorga pe distinsul literat Octavian Goga, care a reușit să înfrunte rezistența acelor care nu acceptau intrarea artei la Academia Română. George Enescu, aflând despre intervenția lui Octavian Goga, îi scrie de la Paris, unde se afla într-un turneu artistic, la 4 iunie 1932, următoarele: "Scumpe Domnule Goga. Am auzit că Dumneata ești acela căruia de fapt îi datorez numirea mea la Academie. Cum să-ți spun aici toată recunoștința mea? Renunț, nefiind meșter al cuvintelor. O caldă strângere de mână, trimisă platonice prin spațiu, însă încărcată cu multe vibrații sufletești... Să trăiești mulți ani pentru cinstea țării..." Tot lui Octavian Goga, G. Enescu îi cere unele date cu privire la predecesorul său în fotoliul de la Academie, Iacob Negruzzi, pentru a-și putea concepe cât mai temeinic Discursul de recepție ce urma să-l trimită conform uzanțelor și apoi să-l citească în fața venerabililor din înaltul "templu al cugetării și al înțelepciunii" al României.

Se statornicise un obicei, poate chiar o regulă, nu știm după cine luată (Academia franceză sau alta), ca la Academia Română să se stabilească un anumit număr de fotolii ce urmau a fi ocupate de cele mai alese spirite din domeniul științei și culturii poporului român și numai după moartea unuia dintre titulari, fotoliul de membru activ să poată fi ocupat de un altul prin acordul înaltului conclave al Academiei Române. Iată de ce, George Enescu va simți nevoia să declare în Discursul său: "...Este o zi de dulce bucurie, când în templul cugetării și al înțelepciunii, solemn pășește Euterpa, muza mândră și binefăcătoare".

La acea sesiune solemnă din mai 1933, Gheorghe Țițeica, secretarul general al Academiei, primind însărcinarea de a răspunde la Discursul de recepție înaintat din timp de către viitorul titular, spunea: "În regulamentul nostru scrie că un membru al Academiei, nou ales, e dator ca până la sesiunea următoare să-și pregătească Discursul de recepție și să-l trimită cu trei luni înainte de începerea sesiunii, spre a i se fixa răs-

punsul. Anul acesta, la 15 februarie, adică exact cu trei luni înainte de a se începe sesiunea actuală, Academia a primit, tocmai de la New York, Discursul de recepție al noului nostru coleg activ, domnul George Enescu. A fost pentru noi o mare emoție și o deosebită surprindere. Din motive pe care nu le cunoaștem și pe care, în nici un caz, nu vrem să le cercetăm, se cam pierduse această frumoasă și înaltă datorie a membrilor Academiei de a-și ține fiecare Discursul de recepție. Nu ne așteptam ca tocmai dintr-o specialitate unde fantezia și libertatea de acțiune le socoteam puțin încurajatoare pentru astfel de obligațiuni, să ne vină cea mai frumoasă pildă de îndeplinire strictă, exactă și conștiințioasă a datoriei. Să mulțumim cu recunoștință domnului Enescu, pentru că și-a înțeles rolul înalt de membru activ al Academiei. Acum, când ne găsim în fața faptului împlinit, explicația lui e ușoară. Nu se poate concepe muzică fără exactitate și precizie și în ton și în măsură. Iar adevăratul om superior extinde bunele deprinderi ale specialității sale și în alte ocupații serioase ale vieții".

Și nu numai "exactitate și precizare" - am spune noi, ci și ordine, proporție și disciplină, atât în activitatea de creație și interpretare cât și în însăși viața de toate zilele a celui ce se dăruiește a sluji arta sunetelor.

Dar să-l lăsăm pe domnul Gh. Țițeica să continue: "Oricum ar fi, sarcina mea, de a răspunde cuvântării de recepție a domnului coleg George Enescu nu e deloc ușoară și simt că pășesc pe un teren pe care nu sunt deplin sigur. Totuși, cu ajutorul bunăvoinței dumneavoastră, voi încerca să-mi aduc la îndeplinire această frumoasă dar grea însărcinare. Alegerea dumitale, stimate coleg, ca membru activ în secția literară, în locul pe care l-a ocupat, cu cinste și cu demnitate, Iacob Negruzzi, are pentru noi o deosebită semnificație. Academia largeste prin această alegere cadrul activității sale... Epoca în care s-au revărsat, stimate coleg, fântânile bogate ale dorului dumnezeiesc cu care ai fost înzestrat, a fost, fără îndoială, o epocă de echilibru și de închegare sufletească a neamului nostru... Spre fericirea dumitale, spre fericirea neamului nostru, ai avut norocul ca părinții dumitale, cu o pătrundere care merită admirație și recunoștință, să-și dea seama, chiar din frageda dumitale copilărie, că nu era vorba de unul din acele talente obișnuite și deseori trecătoare, ci de un dar extraordinar, care cerea multă grijă și merita mari jertfe pentru dezvoltarea și desăvârșirea lui.

De aceea, din capul locului, de când s-au arătat primele licăriri ale geniului dumitale artistic, ți s-au dat, cu toată dragostea și privegherea necesară și cele dintâi pregătiri... Cea dintâi pregătire temeinică ți s-a dat la Viena de către Hellmesberger de la vârsta de șapte ani și până la vârsta de unsprezece, iar desăvârșirea artistică, sub toate raporturile, ți-ai făcut-o la Paris cu Massenet, Godeghe, Massenet și Gabriel Faure. Nu împliniseși încă șaptesprezece ani când, în primăvara anului 1898, ți s-a cântat pentru întâia oară Poema română la Paris sub conducerea lui Colonne".

"Eram la Paris când s-a cântat întâia oară, la concertele Colonne, Poema română - spune în continuare

Gheorghe Țițeica. Ca la mai toate concertele, ocupasem cel mai bun loc de la galerie, drept la mijloc, în față. De acolo de sus ascultasem pe violoniștii Sarasate și Ysaye, pe pianistii Raoul Pugno și Diemer. De acolo asistasem la conducerea concertelor simfonice nu numai de Colonne, dar și de alți conducători vestiți: Richard Strauss, Felix Mottl și Hans Richter. De acolo admirasem simfoniile lui Beethoven, Damnațiunea lui Faust de Berlioz și câte alte lucrări simfonice minunate. Iată că tot de acolo aveam fericirea să ascult o bucată simfonică compusă de un român. Vă închipuiți cu ce evlavie am ascultat-o.

Din anul 1898 și până astăzi, stimate coleg, desfășurarea geniului dumitale artistic s-a făcut într-o continuă și triumfală ascendență. "Cântăreț din patru strune", ești astăzi cunoscut și recunoscut în toată lumea drept cel mai mare violonist. Vioara dumitale parcă e de cristal, iar vibrarea fermecătoare pe care știi s-o scoți din ea, oricare ar fi bucata pe care ai cânta-o, e unică, ea poartă pecetea caracteristică a sufletului dumitale. Lucru rar. Ești nu numai "virtuoz", cum se zice în lumea specială a artei muzicale, adică interpret desăvârșit pe vioara dumitale, a celor mai vestite și grele bucăți, dar ești, în același timp, și un minunat conducător de orchestră. Prin siguranța cu care stăpânești și partiția și orchestra, prin prestigiul și autoritatea dumitale muzicală, reușești să obții cele mai strălucite efecte cu orchestra pe care o conduci.

Lucru și mai rar. De la început ai fost și executant și compozitor. În viața de muncă extraordinară pe care ai dus-o din copilărie și până astăzi, cele două personalități întrunite în ființa dumitale - cea de executare și cea de creație artistică - și-au ținut cumpănă fericită una altele. Nu mă încumet să judec lucrările dumitale

muzicale, numeroase și felurite, care au obținut pretutindeni și succes față de public și aprobări din partea criticilor speciali. Ai atins toate genurile de compoziție înaltă și ești socotit astăzi printre cei mai mari compozitori.

Pretutindeni în lume numele dumitale, prezența și executarea operelor dumitale inspiră respect, admirație și entuziasm, care, firește, se răsfrâng asupra țării noastre, puțin cunoscută, dar deseori bărfită. Dumneata faci, prin activitatea dumitale, superioară, cea mai bună și cea mai frumoasă propagandă națională. Dumneata ești astfel în străinătate un strălucit reprezentant al neamului românesc, iar acțiunea dumitale de misionar pentru cunoașterea și înțelegerea țării e sigură și durabilă.

De altfel, stimate coleg, ți-ai îndeplinit această înaltă misiune liniștit, stăruitor, fără zgomot și în țări străine și aici la noi. N-a fost an în care să nu străbați țara în lung și în lat, răscolind și ridicând sufletele cu farmecul vioarei dumitale, iar în timpul marelui război ai mers din spital în spital să alini suferințele fraților răniți. Ai încurajat cu dragoste frățescă talentele tinere ca să se manifeste și să se ridice și le-ai dat, prin viața dumitale simplă și cumpătată, plină de eforturi și de necontenită perfecționare, și o pildă de urmat și o dovadă că un mare artist poate fi, în același timp, și un mare caracter. E cea mai bună lecție, stimate coleg, pentru cei care se îndoiesc de calitățile rasei noastre. Pentru toate aceste motive, iubite și stimate coleg, suntem fericiți de intrarea dumitale în Academia Română și în numele colegilor noștri, îți zic cu bucurie și cu mândrie: Fii bine venit în mijlocul nostru".

Am lăsat la sfârșit Discursul de recepție citit de George Enescu la această ședință solemnă, deși el îl precedase pe cel al acad. Gh. Țițeica și care se constituia drept răspuns, pentru motivul că am dorit ca vorbele marelui nostru muzician să încheie această prezentare și să rămână în memoria cititorului.

George Enescu și-a intitulat Discursul: "Despre Iacob Negruzzi și despre intrarea muzicii la Academia Română".

După ce vorbește despre personalitatea distinsului său înaintaș, Enescu își încheie această primă parte a Discursului său de recepție prin cuvintele: "Părăsind lumea aceasta, Iacob Negruzzi, poet, satirist, autorul delicioaselor Copii după natură, luptător aprig cu suflet neprihănit, a dus cu sine recompensa supremă a acelor ce pentru binele obștesc au muncit cu tragere de inimă și răbdare: viziunea

sfortărilor sale încoronate cu succes și ale multiplelor roade cu care s-a îmbogățit patria de pe urmele străduințelor sale. Alături de toți acei care știu ce a însemnat Iacob Negruzzi pentru cultura noastră, vin cu adâncă emoțiune să aduc prinosul meu de venerație pentru om și de nețărmurită recunoștință și admirațiune pentru scriitorul care și-a închinat viața operei de înfrumusețare și înnoirea a scumpei noastre limbi. Fie-îi memoria în veci binecuvântată!"

În partea a doua a Discursului său, privind... "intrarea muzicii la Academia Română", George Enescu a cuvântat: "Acel căruia graiul românesc îi datorește atât de mult, are astăzi aci de urmaș pe cel mai umil slujitor al muzicii, al unui grai izvorât din inimă și menit să aducă dragoste și înfrățire printre cei pe care-i despart credinți și obiceiuri deosebite. Muzica este un grai în care se oglindesc, fără posibilitate de prefăcătorie, însușirile tipice ale omului, ale popoarelor. Prin ea sufletul blajin și visător al românului a devenit cunoscut lumii, făcând pe străini să exclame: "Un popor care cântă doina atât de duios, trebuie să fie nobil și bun la inimă!"

Încă din cea mai îndepărtată antichitate, poezia și muzica, cuvântul și tonul, au mers mână-n mână, adesea contopindu-se, completându-se. Cuvântul aruncă lumină vie asupra sentimentelor, descriindu-le, precizându-le în chip plastic. Grație cuvântului, gândirea se poate formula. Muzica, revărsându-se din adâncurile sufletului, pătrunde, misterioasă, în cele mai tăcute taine ale simțirii. Din îmbinarea cuvântului și a muzicii s-au născut și se vor naște opere divine, nemuritoare. Astăzi, pentru întâia dată, Academia Română, sanctuar al cuvântului, își deschide porțile spre a primi muzica sub cupola sa. Este o zi de o însemnătate deosebită. Este o zi de o dulce bucurie, când în templul cugetării și al înțelepciunii, solemn pășește Euterpa, muza mândră și binefăcătoare!"

Am publicat fragmente din cele două materiale, în credința că acest eveniment memorabil din viața lui George Enescu dar și a muzicii în general și a celei românești, în special, merită să fie cunoscut și de generațiile mai tinere și chiar de cele care vor urma în această perpetuă primenire, el constituind un exemplu și un model de urmat de către toți cei care pretind că-și iubesc patria și neamul căruia aparțin, cu tot ce are el mai nobil, mai curat și mai uman.